

ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЦИФРОВОЇ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ: ГАРМОНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА З ПРАВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Веселовський Б. А., Гончарук О. В.

ВСТУП

Цифрова трансформація публічного управління стала однією з ключових передумов європейської інтеграції України. На відміну від класичних сфер адаптації *acquis*, цифрове врядування поєднує одразу кілька пластів реформ – правові, адміністративні, інституційні та технологічні. Водночас саме цифровізація є однією з небагатьох сфер, де Україна вже сьогодні демонструє здатність бути не лише реципієнтом стандартів ЄС, а й інноваційним партнером, здатним пропонувати нові моделі електронних послуг. Однак швидкий технологічний розвиток не може компенсувати відставання в нормативному закріпленні європейських принципів і процедур. Відповідно, зближення з ЄС у сфері цифрової публічної адміністрації неможливе без системної гармонізації законодавства, що охоплює електронну ідентифікацію, інтероперабельність, захист персональних даних, алгоритмічну підзвітність та використання штучного інтелекту.

З огляду на те, що цифрове врядування є одним із критеріїв у межах майбутніх переговорних кластерів з ЄС – зокрема, у кластері 1 «Основи», внутрішнього ринку та цифрової економіки – Україні необхідно не просто надолужити нормативні прогалини, а й забезпечити стале інституційне підґрунтя для функціонування цифрової держави за європейськими стандартами. Тому аналіз існуючих розривів між нормами ЄС і чинним українським правом має не лише академічну, але й прикладну цінність для розробників політик, законодавців і державних інституцій, що готуються до наступних етапів інтеграції.

1. Теоретико-правові засади цифрової публічної адміністрації

Формування концепції електронного урядування (*e-governance*) та електронного уряду (*e-government*) розпочалося у 1990-х роках під впливом стрімкого розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, що зумовило трансформацію традиційних форм взаємодії держави з громадянами. Саме в цей період у країнах Західної Європи та США

почали активно впроваджуватися онлайн-послуги, електронний документообіг і цифрові інструменти прозорості публічного сектору.

В українській науці цифровізаційні процеси осмислювалися в контексті модернізації публічного управління. І. Погребняк визначає електронне урядування як механізм реалізації принципів відкритості, підзвітності та ефективності державної влади через використання цифрових технологій¹. О. Карпенко наголошує, що електронне урядування стало своєрідним «містком» між бюрократичною моделлю держави та цифровою демократією, орієнтованою на участь громадян в управлінні². О. Берназюк пропонує розглядати електронний уряд як державний орган, діяльність якого інтегрована в Інтернет-простір і функціонує у режимі постійної взаємодії як усередині системи, так і з зовнішніми суб'єктами³.

В. Фурашев розуміє електронний уряд як систему державного управління, зорієнтовану на впровадження досягнень науки і техніки, насамперед у сфері інформаційно-комунікаційних технологій⁴. Однак таке визначення фактично наближене до концепції *e-governance*, яка, за П. Клімушиним, інтегрує механізми *e-government*, *e-democracy* та відкритого уряду, забезпечуючи розвиток публічного управління знизу вгору⁵. Отже, публічне управління у цифрову добу не обмежується статичними моделями, а перебуває в постійному пошуку ефективних способів взаємодії та координації між суб'єктами владних і громадських відносин.

За висновком Ю. Разметаєвої, електронне урядування є невід'ємним складником демократії інформаційного суспільства, який сприяє підвищенню ефективності, прозорості та підзвітності демократичних інститутів⁶. В. Куйбіда, О. Карпенко та В. Наместнік запропонували наукову класифікацію ключових дефініцій цифрової доби: *цифрові*

¹ Погребняк І. Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. *Право та інновації*. 2014. № 3(7). С. 26–35.

² Карпенко О. В. Механізми формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики в умовах цифровізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2(82). С. 20–27.

³ Берназюк О.О. Електронне урядування як особлива форма публічного управління: поняття та проблеми запровадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2019. Вип. 55. Том 2. С. 32–35.

⁴ Фурашев В. М. Складові електронного урядування. *Правова інформатика*. 2012. № 4 (36). С. 43–49.

⁵ Клімушин П. С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2016. 524 с.

⁶ Разметаєва Ю. С. Електронне урядування як складник демократії в інформаційному суспільстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2020. Том 31 (70) № 1. С. 37–41.

трансформації – зміни, спричинені впровадженням цифрових технологій; *цифровізація* – процес їх застосування у сфері життєдіяльності людини й держави; *цифрове врядування* – сервісно-орієнтована модель управління, що ґрунтується на цифрових технологіях⁷.

Науковці підкреслюють, що *e-governance* є ключовим елементом ефективного урядування, адже забезпечує громадянам вільний доступ до інформації та створює умови для відкритого діалогу між державою і суспільством⁸. Його сутність полягає у модернізації системи публічного адміністрування та адаптації її до потреб інформаційного суспільства⁹.

Водночас, як зазначає Н. Перегуда, у науковому дискурсі не існує єдиного визначення терміна «електронне врядування», який у англійській літературі вживається як *e-government* і *e-governance*, похідні від *government* і *governance*¹⁰. При цьому *e-governance* є ширшим поняттям, оскільки воно трансформує не лише діяльність уряду, а й відносини між державою і громадянами, формуючи нову концепцію цифрового громадянства¹¹.

Р. Юсіфбейлі зазначає, що всі визначення *e-governance* об'єднують підкреслення активної ролі держави як ініціатора, координатора та ключового учасника цифрових процесів¹². Інші вчені розглядають електронне врядування як комплекс державних інформаційних систем і технологічної інфраструктури, що забезпечують новий рівень відкритості та ефективності діяльності органів влади¹³. І. Куспьяк трактує його як дієвий інструмент розвитку демократії, який реалізується

⁷ Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В. Цифрове врядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України*. Серія: Державне управління. 2018. № 1. С. 5–10.

⁸ Мохова Ю. Л. Особливості державного управління в країнах ЄС в умовах сталого розвитку. *Публічне управління для сталого розвитку*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Маріуполь, 2021. С. 50–52.

⁹ Чукот С. Тенденції та проблеми впровадження електронного урядування в Україні. *Сучасні проблеми управління: виклики інформаційної епохи*: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. Київ: НТУУ «КПІ», 2013. С. 42–44.

¹⁰ Перегуда Н. І. Становлення та впровадження категорії «електронне врядування» в публічне управління. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 314–319.

¹¹ Електронне врядування: опорний конспект лекцій / [С. В. Дзюба, І. Б. Жилиєв, С. К. Полумієнко, І. А. Рубан, А. І. Семенченко]; за ред. А. І. Семенченка. Київ: ОБСЄ, 2012. 266 с.

¹² Юсіфбейлі Р. Електронне врядування в публічному управлінні та адмініструванні сучасної України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 99–102.

¹³ Дубов Д. В., Дубова С. В. Основи електронного врядування: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 176 с.

через електронну демократію¹⁴. На думку А. Мацокіна, у контексті місцевого самоврядування електронне урядування є способом організації комунікації між владою і громадянами з використанням локальних інформаційних систем, що забезпечують прозорість і доступність управлінських процесів¹⁵.

Загалом у сучасній доктрині переважає підхід, відповідно до якого запровадження електронного урядування розглядається як складова ширшої системи інформаційної взаємодії органів публічного управління, місцевого самоврядування та громадян. Це вимагає розвитку інноваційних структур публічної влади, впровадження автоматизованих процедур, розширення доступу до інформаційних ресурсів і створення цифрових сервісів для громадян¹⁶.

Отже, концепція електронного урядування та цифрового публічного управління формувалася як відповідь на глобальні процеси інформатизації та технологічної модернізації державного сектору. Сучасне розуміння е-урядування виходить за межі технічного аспекту впровадження ІКТ і охоплює широку соціально-правову парадигму публічного управління, орієнтованого на відкритість, прозорість і участь громадян у процесах ухвалення рішень. Наукові підходи свідчать про еволюцію цього поняття від моделі електронного уряду (*e-government*), що фокусується на цифровізації управлінських процедур, до моделі е-урядування (*e-governance*), яка передбачає інтеграцію цифрових технологій у систему демократичної взаємодії держави й суспільства. Таким чином, електронне урядування виступає не лише технічним інструментом оптимізації державних процесів, а й інституційною основою розвитку цифрової демократії, формування нової культури публічного адміністрування та реалізації принципу «уряду, орієнтованого на громадянина».

Концепція електронного урядування виникла як закономірна реакція на глобальні трансформації, спричинені науково-технічною революцією середини ХХ століття, яка започаткувала формування «інформаційного суспільства» – суспільства, у якому інформація та технології стають головним ресурсом розвитку. Перші передумови

¹⁴ Кусп'як І. Основні теоретичні підходи до поняття «електронне урядування»: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми політики*. 2010. Вип. 40. С. 391–400

¹⁵ Мацокін А. Електронне урядування: механізм застосування у діяльності ОМС. *Місцеве самоврядування*. 2017. № 11. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2017/november/issue-11/article-32046.html>

¹⁶ Перегуда Н. І. Адміністративно-правовий механізм інформаційної взаємодії органів публічного управління з органами місцевого самоврядування та громадськістю на прикладі «електронного урядування». дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07, Кропивницький, 2025. с. 35

становлення електронного врядування з'явилися у 1970-х роках, коли державні установи почали використовувати комп'ютери для автоматизації адміністративних процесів і збору даних. Визнається, що поштовхом до таких змін стала криза традиційної бюрократичної системи кінця 1970-х, що зумовила появу концепції нового державного менеджменту, орієнтованого на ефективність, підзвітність і громадянствоцентризм¹⁷. Таким чином, електронне врядування сформувалося як відповідь державного апарату на зміну парадигми публічного управління – від ієрархічних структур до сервісних і відкритих систем, у центрі яких перебуває людина.

Подальший розвиток електронного врядування відбувався хвилеподібно. Початок 2000-х років ознаменував перехід до практичної реалізації цифрових сервісів – створення онлайн-послуг, електронних форм звернень і реєстраційних систем, що функціонували за принципом «24/7». З поширенням Інтернету та мобільних технологій уряди розширили свої цифрові канали комунікації з громадянами, що започаткувало перехід до інтерактивних форматів взаємодії. У 2010-х роках зростає роль соціальних мереж і вебплатформ, які забезпечили реальний двосторонній зв'язок «держава – громадянин». Нині розвиток електронного врядування спирається на використання штучного інтелекту, аналітики великих даних і блокчейну, що відкриває нові горизонти для підвищення ефективності публічного управління та цифрової довіри.

У світовій практиці еволюція електронного уряду описується через п'ять послідовних етапів: від створення інформаційних вебресурсів до інтегрованої електронної системи управління з єдиним порталом доступу до послуг для громадян і бізнесу¹⁸. Україна також пройшла кілька власних етапів розвитку – від перших інформатизаційних законів 1990-х років до створення системи «Дія» як єдиного цифрового середовища взаємодії громадян і держави¹⁹.

Переваги електронного врядування полягають у підвищенні ефективності публічного управління, зниженні адміністративних витрат і розширенні доступу громадян до державних послуг. Воно забезпечує прозорість діяльності органів влади, створює умови для громадського контролю та підвищує рівень довіри до інститутів держави. Електронне врядування сприяє формуванню сервісної

¹⁷ Homburg V. Understanding E-Government: Information Systems in Public Administration. London : Routledge, 2008. p. 87 <https://doi.org/10.4324/9780203885642>

¹⁸ Клімушин П. С., Серенко А. О. Електронне врядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.

¹⁹ Волох О. Генезис електронного врядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 121–125.

держави, яка функціонує на засадах відкритості, оперативності та партнерства з громадянами. Використання цифрових технологій дозволяє створити зручні механізми комунікації, а інтеграція баз даних – скоротити дублювання процесів і мінімізувати людський фактор у прийнятті рішень.

Водночас розвиток електронного врядування супроводжується низкою викликів. Серед них – цифрова нерівність, що обмежує доступ окремих груп населення до електронних послуг; технічна фрагментація державних систем, недостатня інтеоперабельність і проблеми кібербезпеки. Значною залишається й правова невизначеність у питаннях автоматизованого прийняття рішень, зберігання персональних даних та електронної ідентифікації. Крім того, інституційні бар'єри, низький рівень цифрової культури та нестача кваліфікованих кадрів у сфері публічного управління уповільнюють процес цифрової трансформації.

Таким чином, електронне урядування є не лише технологічним явищем, а й складним соціально-правовим процесом, що поєднує адміністративні, організаційні та комунікаційні зміни. Воно формує нову модель взаємодії держави й суспільства, в основі якої – довіра, прозорість і партнерство. Попри наявні виклики, електронне врядування залишається ключовим чинником модернізації публічного управління, спрямованої на утвердження людиноцентричної та ефективної цифрової держави.

У політико-правовому дискурсі Європейської Комісії в 2010-х роках спостерігається поступова еволюція поняття від *e-government* (електронний уряд) до *digital government* (цифровий уряд). У комунікації «EU eGovernment Action Plan 2016-2020: Accelerating the digital transformation of government» зазначено, що модернізація державного управління передбачає не лише надання сервісів онлайн, але створення екосистеми цифрового врядування, заснованої на принципах «*digital-by-default*», *once-only*, *interoperability* та відкритого доступу до даних. Ця логіка розвитку продовжується в програмі «Digital Europe Programme 2021-2027», яка орієнтована на розвиток цифрових інструментів, інфраструктури та сервісів для громадян, бізнесу і держави.

Український досвід є частиною цієї глобальної тенденції. Зокрема, дослідження М. Рошук²⁰ аналізує правове забезпечення розвитку *e-government* в Україні, звертаючи увагу на ключові компоненти електронного урядування: відкриті дані, електронні послуги, електронну ідентифікацію, міжвідомчу взаємодію та інтеграцію в Єдиний цифровий

²⁰ Рошук М. Розвиток електронного урядування в Україні: правовий аспект забезпечення безпеки інформації. *Безпека інформації*. 2018. Т. 24, № 1. С. 17–22.

ринок. Інша праця²¹ розглядає цифровізацію публічної адміністрації України у контексті євроінтеграції та відзначає, що трансформація державного управління відбувається під впливом технологій, зокрема як інструмент модернізації державної моделі. У цьому контексті українські науковці наголошують, що цифровий уряд – це не просто автоматизація процедур, а створення нової архітектури взаємодії влади, бізнесу та громадян на основі аналізу даних і сервісно-орієнтованих рішень.

Серед сучасних тенденцій цифрової публічної адміністрації виокремлюють *data-driven governance*, *Government as a Platform* та *smart regulation*. Підходи, засновані на даних, передбачають, що державні рішення формуються на базі великих даних і аналітики, що змінює роль держави із регулятора на модератора процесів. Концепція «держава як платформа» означає, що держава надає інфраструктуру, API-сервіси і цифрові інтерфейси, які дозволяють громадянам, бізнесу й іншим державним органам взаємодіяти ефективніше. Смарт-регулювання (*smart regulation*) передбачає застосування алгоритмів, моніторингу в реальному часі та даних для оптимізації адміністративного навантаження та підвищення довіри до держави. Це узгоджується з моделями, що впроваджуються в ЄС і в Україні, зокрема у дослідженнях, які розглядають механізми цифрової трансформації публічної адміністрації.

Порівняння на міжнародному та національному рівнях показує, що в документах ЄС (а також у звітах ОЕСР, ООН) цифрова публічна адміністрація розглядається як інтегрована система публічного управління, в якій дані, сервіси і процеси об'єднані в цифрову інфраструктуру. В українській науковій думці акцент зроблено на адміністративно-правовому вимірі – зміні правового статусу органів влади, їхніх повноважень та форм взаємодії з громадянами. При цьому поняття «цифрова публічна адміністрація» в Україні ще не має усталеної дефініції, але дедалі частіше трактується як синтез правових, управлінських і технологічних процесів у межах публічного сектору.

Таким чином, еволюція від *e-government* до *digital government* свідчить про глибшу зміну не лише технологій, але і самої ролі держави у цифровому середовищі – від адміністратора звичних процесів до платформеного провайдера сервісів і даних. Україна, взявши курс на євроінтеграцію, поступово інтегрує ці підходи, але все ще перебуває на етапі адаптації власної моделі цифрової публічної адміністрації з урахуванням національних особливостей публічного права.

²¹ Євтушенко О. Диджиталізація державного управління, її особливості та перспективи в Україні. *Public Administration and Regional Development*. 2023. № 22. С. 964–983. <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.03>

У науковій та нормативно-правовій літературі спостерігається значна різноманітність у підходах до визначення сутності поняття «цифрова публічна адміністрація». У документах Європейського Союзу та ОЕСР частіше вживаються споріднені терміни – *digital government*, *digital public sector*, *digital governance*, що підкреслюють різні аспекти цифрової трансформації публічного управління – від технологічного до інституційно-правового. В українській доктрині поки що не сформовано усталеного визначення цього поняття: частина дослідників розглядає цифрову адміністрацію як етап розвитку електронного урядування, інші – як якісно нову модель публічного врядування, побудовану на принципах відкритості даних, сервісної орієнтації та інтероперабельності систем.

Така концептуальна невизначеність зумовлює потребу у формулюванні авторського визначення, яке б поєднувало правовий, управлінський і технологічний підходи, а також відповідало сучасним тенденціям європейського цифрового врядування. Авторське визначення передбачає розгляд цифрової публічної адміністрації як комплексної соціально-правової системи публічного управління, у межах якої органи державної влади та місцевого самоврядування здійснюють свої функції із використанням цифрових технологій, даних і сервісів, формуючи відкриту, взаємодійну та людиноцентричну модель врядування, сумісну з європейськими стандартами *digital government*. Таке розуміння дозволяє розглядати цифрову публічну адміністрацію не лише як технологічний інструмент підвищення ефективності державного управління, а як нову парадигму публічного врядування, у якій цифровізація виступає засобом досягнення принципів прозорості, довіри, інклюзивності та участі громадян у прийнятті управлінських рішень.

Структурні елементи цифрової публічної адміністрації формують основу її функціонування та визначають механізми взаємодії між державою, громадянами і бізнесом у цифровому середовищі. До таких елементів належать організаційна структура, цифрові сервіси, інформаційно-технологічна інфраструктура, нормативно-правове забезпечення та кадровий потенціал. Організаційна структура передбачає наявність чітко визначених функцій і повноважень державних органів та органів місцевого самоврядування, орієнтованих на ефективне управління даними та цифровими сервісами, а також горизонтальні і вертикальні механізми координації між різними рівнями влади.

Цифрові сервіси виступають основним каналом комунікації та надання публічних послуг, забезпечуючи доступ громадян і бізнесу до електронних форм, платформ взаємодії та інтерактивних інструментів, що реалізують принцип «*digital-by-default*». Важливою складовою є

інформаційно-технологічна інфраструктура, яка включає бази даних, системи обробки та зберігання даних, мережеві й програмно-технічні ресурси, що забезпечують безпечний, безперервний і масштабований доступ до цифрових послуг.

Нормативно-правове забезпечення визначає правила, стандарти та процедури функціонування цифрової публічної адміністрації, гарантує захист персональних даних, інформаційну безпеку та відповідність національного законодавства міжнародним стандартам, зокрема принципам цифрового урядування, викладеним у документах Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва і розвитку. Кадровий потенціал передбачає підготовку фахівців, здатних впроваджувати цифрові рішення, управляти даними та забезпечувати інтеграцію цифрових інструментів у публічні процеси, а також розвиток компетенцій працівників державних органів у сфері аналітики, управління інформацією та цифрових комунікацій.

Таким чином, структурні елементи цифрової публічної адміністрації взаємопов'язані і утворюють комплексну систему, яка забезпечує ефективну, прозору та людиноцентричну реалізацію публічних функцій. Координація організаційної структури, цифрових сервісів, інфраструктури, нормативного забезпечення та кадрового потенціалу формує основу для сталого розвитку цифрового урядування, сумісного з міжнародними стандартами та адаптованого до національних особливостей публічного управління.

Можемо констатувати, що комплексна взаємодія цих елементів дозволяє цифровій публічній адміністрації не лише автоматизувати процеси, а й створювати інтегровану екосистему управління, де дані, сервіси та організаційні ресурси спрямовані на забезпечення відкритості, підзвітності та високої якості державних послуг для громадян і бізнесу.

У науковій дискусії щодо цифровізації публічного управління використовуються кілька ключових термінів, які, хоча й переплітаються, мають різне функціональне навантаження: е-уряд (*e-government*), е-урядування (*e-governance*), цифрове урядування (*digital governance*) та *цифрова публічна адміністрація*. Е-уряд переважно розглядають як технологічну інфраструктуру та надання цифрових послуг державою чи органами влади громадянам, бізнесу або іншим державним структурам. В українських дослідженнях підкреслюється, що е-уряд включає онлайн-послуги, електронний документообіг та взаємодію держави з громадянами, бізнесом і іншими органами влади через інформаційно-комунікаційні технології²². Е-урядування має

²² Лебедева Ю. Стан розвитку електронного урядування в Україні. *Молодий вчений*, № 11 (75), 2019. С. 335-339. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-74>

ширший зміст і охоплює управлінський та нормативний вимір цифрової взаємодії між державними органами, громадянами і бізнесом, що включає моделі інституційного управління цифровими процесами, прозорості, підзвітності та участі громадян²³. Цифрове врядування означає стратегічну координацію цифрових політик, комплексне управління цифровими процесами, інтеграцію даних і сервісів та створення цифрових екосистем і платформ, які забезпечують ефективну реалізацію державних стратегій у цифровому середовищі. Наприклад, Т. Маматова і Ю. Борисенко описують цифрове врядування як сучасну модель, що поєднує управління, технології та стратегії у публічному секторі²⁴. Цифрова ж публічна адміністрація виступає інституційно-функціональним компонентом публічної влади, тобто державні та місцеві органи публічного управління, які здійснюють свої функції за допомогою цифрових технологій, сервісів та даних.

Співвідношення цих понять демонструє певну послідовність, де технологічний вимір е-уряду слугує основою для управлінського е-урядування, а стратегічний рівень цифрового врядування інтегрує дані, сервіси та політики у єдину цифрову екосистему. Ця взаємозв'язана структура забезпечує інституційне підґрунтя для цифрової публічної адміністрації, яка включає не лише технологічну інфраструктуру та управлінські механізми, а й нормативно-правові рамки та інституційні моделі, що дозволяють державі виконувати свої функції ефективно, прозоро та орієнтовано на потреби громадян. Таким чином, цифрова публічна адміністрація є логічним завершенням процесу цифровізації публічного управління, об'єднуючи технологічні, управлінські та стратегічні складові в єдину систему, що забезпечує комплексне функціонування держави в умовах цифрового середовища.

Отже, цифрова публічна адміністрація виступає інтегрованим інструментом реалізації моделей цифрового управління, забезпечуючи ефективну взаємодію держави з громадянами, бізнесом та іншими державними органами, поєднуючи технологічні, управлінські та стратегічні аспекти цифровізації публічного сектору.

Система цифрової публічної адміністрації ґрунтується на сукупності принципів, які поєднують правову легітимність, етичну відповідальність і технологічну сумісність управлінських процесів. У наукових дослідженнях наголошується, що саме ці принципи

²³ Чуба Н.В. Розбудова електронного урядування: загрози та виклики. *Публічне урядування*. 2024. № 2 (39). С. 78-84. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2\(39\)-9](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2(39)-9)

²⁴ Маматова Т., Борисенко Ю. Цифрове врядування: сучасні світові тренди та особливості розвитку в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. № 2. С. 46–53. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-6>

визначають якість цифрового врядування й довіру громадян до держави^{25 26}.

Принцип верховенства права залишається основою будь-якої адміністративної діяльності, навіть якщо вона здійснюється в цифровому середовищі. Його цифровий вимір полягає у забезпеченні правової визначеності, прозорості алгоритмів і передбачуваності адміністративних рішень, що приймаються за допомогою інформаційних систем.

На думку І. Погребняка, цифрові технології мають не замінювати правові гарантії, а посилювати законність і процедурну справедливість²⁷. Зокрема, впровадження автоматизованих рішень у сфері публічних послуг повинно супроводжуватися чітким нормативним регулюванням, яке б унеможливило зловживання та дискримінацію.

В українському законодавстві верховенство права втілюється через вимоги юридичної визначеності цифрових дій, наприклад, у Законі України «Про адміністративні послуги»²⁸ і Законі «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги»²⁹. Принцип підзвітності передбачає, що цифрові органи влади мають бути відкритими для контролю, як з боку громадян, так і державних інституцій. Одним із ключових інструментів цього є відкриті державні дані, які дають можливість перевірити діяльність адміністрацій у режимі реального часу.

За висновками В. Сапрікіна, публічність і прозорість «є не тільки етичним стандартом, а й умовою ефективності електронного врядування»³⁰. Сучасні підходи також передбачають розвиток цифрового аудиту, моніторинг використання штучного інтелекту в управлінні та створення етичних кодексів для розробників алгоритмів. В Україні такі

²⁵ Карпенко О. В. Механізми формування та реалізації сервісно-орієнтованої державної політики в умовах цифровізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2(82). С. 20–27

²⁶ Маматова Т. В., Кравцов О. В. Забезпечення якості публічних послуг в умовах цифрової трансформації. *Development vectors in public management and administration: collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. С. 208–228. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-082-7-10>

²⁷ Погребняк І. Є. Електронне урядування: поняття та принципи функціонування. Київ: Інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПН України, 2019. 24 с.

²⁸ Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

²⁹ Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

³⁰ Сапрікін В. Оцифрування, цифровізація та цифрова трансформація публічного управління в Україні. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*. Серія: Державне управління. 2024. Т. 19(1). С. 116–121. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-19/22>

вимоги частково реалізуються через урядові портали відкритих даних (*data.gov.ua*) та ініціативу «Держава у смартфоні».

Основоположним принципом цифрової адміністрації є людиноцентризм. Він закріплює пріоритет потреб громадян над інтересами бюрократичної системи. У європейському контексті цей підхід відображено в концепціях *digital by default* (цифрове – як основна форма взаємодії) та *once-only principle* (дані надаються державі лише один раз). Відповідно до дослідження Н. Чуби, «е-урядування стає соціальною інфраструктурою взаємодії громадян і держави, у центрі якої – зручність, доступність та персоналізація»³¹. У Концепції розвитку цифрової держави України (2023–2030) цей принцип реалізовано через створення єдиних профілів громадян у системі «Дія» та інтеграцію послуг за життєвими подіями. З розвитком цифрових платформ особливої ваги набуває питання безпеки персональних даних. Україна, як держава-партнер ЄС, поступово адаптує стандарти GDPR і Конвенції 108+, що регулюють питання конфіденційності й автоматизованої обробки інформації. З вищесказаного очевидно, що баланс між цифровою ефективністю та правом на приватність є ключовим викликом адміністративного права на сучасному етапі. Відповідно, безпечність цифрових рішень має забезпечуватись не лише технічними засобами (шифрування, кіберзахист), а й правовими механізмами – правом на інформування, виправлення та видалення даних.

Інтероперабельність (взаємодія систем) є необхідною умовою цілісності цифрової адміністрації. Вона означає здатність державних реєстрів і платформ обмінюватися інформацією за узгодженими правовими й технічними стандартами. В ЄС цей принцип визначено в *European Interoperability Framework (EIF)*, а в Україні він поступово реалізується через Архітектуру державних електронних реєстрів. У 2023 році архітектура державних електронних реєстрів в Україні базувалася на Єдиній державній електронній системі у сфері будівництва (ЄДЕССБ), яка забезпечує централізацію та інтеграцію різних будівельних реєстрів, зокрема дозвільних документів, декларацій про готовність об'єктів до експлуатації та будівельних паспортів. Така централізація дозволяє уніфікувати процеси обробки даних, зменшити дублювання інформації та забезпечити прозорість державного контролю за будівельною діяльністю.

Ключовим компонентом архітектури виступає сама ЄДЕССБ, яка об'єднує дані з різних реєстрів, забезпечуючи їх узгодженість та

³¹ Чуба Н. В. Електронне врядування та адаптація державної служби України до стандартів ЄС. *Публічне урядування*. 2022. № 2 (30). С. 101–109. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2\(30\)-13](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-13)

доступність для державних органів, бізнесу та громадян. Портал ЄДЕССБ функціонує як офіційний вебсайт системи, на якому надається доступ до всіх публічних реєстрів та сервісів системи. Додатковим елементом є електронний кабінет «Моє будівництво» на порталі Дія, що дозволяє користувачам переглядати інформацію про документи та статус їх розгляду будівельними органами, тим самим забезпечуючи персоналізований доступ до даних та спрощуючи взаємодію з державними структурами.

У межах ЄДЕССБ функціонують кілька спеціалізованих реєстрів: реєстр дозвільних документів, реєстр декларацій про готовність об'єкта до експлуатації та реєстр будівельних паспортів. Ці реєстри інтегруються в централізовану систему, що дозволяє автоматизувати обмін інформацією між різними державними органами, забезпечувати цілісність даних та підтримувати можливість контролю за будівельними процесами на всіх рівнях. Важливим аспектом розвитку системи у 2023 році стало відновлення публічного доступу до даних щодо будівництва на порталі ЄДЕССБ, що сприяє підвищенню прозорості та підзвітності державних органів перед громадськістю.

Перевірка інформації в рамках архітектури здійснюється через доступ до порталу Дія або безпосередньо до порталу ЄДЕССБ. Користувачі можуть обирати необхідний розділ системи, наприклад, «Реєстри», та знаходити документи за номером або іншими параметрами, що забезпечує швидкий та зручний доступ до актуальної інформації щодо дозвільних документів, декларацій і будівельних паспортів. Таким чином, Архітектура державних електронних реєстрів в Україні є прикладом практичного застосування принципів інтеграбельності та цифрової інтеграції, забезпечуючи централізоване управління даними, прозорість процедур та доступність електронних послуг для громадян, бізнесу та державних органів. Вона формує основу для подальшого розвитку цифрової публічної адміністрації та створює передумови для уніфікованої взаємодії всіх учасників будівельного процесу в цифровому середовищі. Як зазначають Т. Маматова та Ю. Борисенко, саме інтеграбельність «є індикатором зрілості цифрової держави, оскільки забезпечує безшовність управлінських процесів»³².

Цифровізація державного управління в Україні є складним і багаторівневим процесом, який поєднує технологічну модернізацію з глибинною трансформацією самої моделі публічного управління. В науковій літературі підкреслюється, що цей процес є системним

³² Маматова Т., Борисенко Ю. Цифрове врядування: сучасні світові тренди та особливості розвитку в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. № 2. С. 46–53. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-6>

та трансформаційним, інтегруючи цифрові технології у всі аспекти діяльності органів публічної влади та змінюючи їхні структури, функції й процеси. Зокрема, Н. Сорокіна та В. Філатов відзначають³³, що цифровізація передбачає перехід від механістичної бюрократії до адміністрації, де дані, сервіси та користувач-громадянин стають центральними елементами взаємодії, а державні органи виступають активними модераторами цифрових сервісів. Такої ж думки притримується і А. Сурай³⁴. Український досвід демонструє, що трансформація моделі управління включає не лише автоматизацію процедур, але й перегляд ролей і відповідальностей органів влади, що забезпечує ефективність, прозорість та орієнтацію на потреби громадян³⁵.

Функціонування цифрової публічної адміністрації в Україні відбувається на основі взаємодії між центральними та місцевими інституціями. Міністерство цифрової трансформації координує формування цифрових політик, Секретаріат Кабінету Міністрів забезпечує міжвідомчу інтеграцію, а Державне підприємство «Дія» виступає платформою надання державних цифрових послуг. На місцевому рівні органи самоврядування та центри надання адміністративних послуг реалізують відповідні рішення, гарантуючи доступність та якість цифрових сервісів. Дослідження І. Макарової, Ю. Пігарєва та Л. Сметанкіної³⁶ свідчать, що ефективна взаємодія центральних інституцій та місцевих органів є ключовою умовою успішної цифрової трансформації. Українська модель передбачає гармонізацію стандартів, спільну відповідальність і підтримку держави для місцевих ініціатив, що дозволяє забезпечити послідовне та комплексне впровадження цифрових рішень на всіх рівнях управління.

Особливу роль у цьому процесі відіграють децентралізація та локальні цифрові ініціативи, які взаємопов'язані з цифровізацією. Використання цифрових інструментів прискорює децентралізаційні реформи, а децентралізовані інституції стають середовищем для реалізації локального цифрового управління. Локальні ініціативи щодо

³³ Сорокіна Н., Філатов В. Цифровізація публічного управління в Україні: теоретичний аспект. *Аспекти публічного управління*. 2025. Т. 13, № 1. С. 77–81

³⁴ Сурай А. Цифровізація публічного управління в Україні: організаційний аспект. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 116–124. <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-116-124>

³⁵ Інструменти забезпечення ефективності, результативності та якості діяльності органів державної влади / [М. Канаєць (кер. авт. колективу), Ю. Лихач, А. Кукуля, О. Бутенко, Ю. Єрченко; за заг. ред. В. Купрія]. Київ: Центр адаптації державної служби до стандартів ЄС, 2019. 178 с.

³⁶ Макарова І., Пігарєв Ю., Сметанкіна Л. Цифровізація публічного управління на регіональному та міському рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 2, № 83. С. 86–91

впровадження цифрових платформ і формування цифрових громад значно підвищують ефективність надання послуг та сприяють активній участі громадян у процесах управління³⁷. Центри надання адміністративних послуг, які виступають фізично-цифровими хабами, забезпечують оперативний доступ до адміністративних функцій та відповідають на специфічні локальні запити, що демонструє практичну реалізацію концепції цифрової децентралізації.

Сучасні виклики української цифрової публічної адміністрації, зокрема функціонування в умовах воєнного стану, вимагають підвищеної уваги до кібербезпеки, безперервності цифрових сервісів, захищеного зберігання та евакуації даних. В. Сапрікін³⁸ підкреслює, що воєнний стан створює додаткові ризики для інформаційної інфраструктури та вимагає оперативних заходів щодо резервування та відновлення цифрових послуг. Ці обставини стимулюють впровадження стратегій цифрової стійкості та адаптивності, що забезпечує ефективність державного управління навіть у кризових умовах.

У межах євроінтеграційного курсу цифрова публічна адміністрація є інструментом наближення українських стандартів до правових норм і цифрового середовища ЄС. Адаптація законодавства та цифрової інфраструктури до програм, таких як Digital Europe Programme, сприяє розвитку цифрової трансформації, кібербезпеки, хмарних технологій та штучного інтелекту. Науковий аналіз підтверджує, що підтримка європейських цифрових програм стимулює модернізацію публічного управління, інтеграцію з європейським цифровим простором та підвищення ефективності адміністративної системи України³⁹. Впровадження таких програм потребує не лише технічної готовності, але й відповідного нормативного забезпечення, міжвідомчої співпраці та компетентності працівників органів влади.

Таким чином, цифрова публічна адміністрація в Україні формується як комплексна система, що поєднує технологічні, організаційні та нормативні складові, забезпечує інтеграцію центральних і місцевих інституцій та створює умови для ефективного, прозорого і орієнтованого на громадянина публічного управління. Водночас вона відображає світові тенденції цифровізації державного управління та враховує

³⁷ Макарова І., Пігарев Ю., Сметанкіна Л. Цифровізація публічного управління на регіональному та міському рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 2, № 83. С. 86–91.

³⁸ Сапрікін В. Оцифровування, цифровізація та цифрова трансформація публічного управління в Україні. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*. Серія: Державне управління. 2024. Т. 19(1). С. 116–121. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-19/22>

³⁹ Сорокіна Н., Філатов В. Цифровізація публічного управління в Україні: теоретичний аспект. *Аспекти публічного управління*. 2025. Т. 13, № 1. С. 77–81.

національні особливості, зокрема виклики воєнного часу та потребу у розвитку децентралізованих локальних цифрових сервісів, що забезпечують швидкий доступ до адміністративних функцій та високий рівень залучення громадян. У сучасних умовах цифровізація державного управління в Україні виступає не лише технологічним процесом, а й глибинною трансформацією публічної адміністрації, що охоплює її структури, функції та правовий статус. Цей процес передбачає інтеграцію цифрових технологій у всі аспекти діяльності органів влади, створюючи нові моделі взаємодії між державою та громадянами, а також між центральними та місцевими інституціями. Як зазначають Н. Сорокіна та В. Філатов⁴⁰, цифровізація є системним трансформаційним процесом, який змінює не лише технологічні механізми, але й юридичну природу повноважень публічної влади, що ставить нові вимоги до нормативно-правового забезпечення та організаційних структур.

Одним із ключових аспектів цифрової трансформації є зміна компетенцій органів виконавчої влади. Дедалі більше завдань передається на автоматизовані ІТ-системи або частково делегується цифровим платформам. І. Скляр⁴¹ підкреслює, що цифрові інформаційні системи змінюють не лише технологію, але й юридичну природу повноважень, оскільки функції контролю, адміністрування та прийняття рішень частково переходять до алгоритмів і сервісів, що створює питання правової визначеності та відповідальності, а також потребу у забезпеченні «людського контролю». В українському контексті це вимагає оновлення нормативної бази та перегляду адміністративно-правових норм щодо форм і підстав дії органів влади.

Водночас успішність цифрової трансформації значною мірою залежить від рівня цифрової компетентності державних службовців та дотримання ними етичних стандартів у цифровому середовищі. Науковці⁴² наголошують на важливості підготовки службовців до роботи з цифровими сервісами, обробки даних і алгоритмів, а також на необхідності знань з кібербезпеки, захисту персональних даних і цифрової етики. Таким чином, цифрові компетенції стають ключовим

⁴⁰ Сорокіна Н., Філатов В. Цифровізація публічного управління в Україні: теоретичний аспект. *Аспекти публічного управління*. 2025. Т. 13, № 1. С. 77–81.

⁴¹ Скляр І. В. Механізми публічного управління в контексті цифровізації: теоретичний аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 6. С. 265–271. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.45>

⁴² Осмак А., Карпенко Ю., Качмарський Є. Інтероперабельність критеріїв оцінювання сервісів виявлення дезінформації в умовах цифровізації публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2024. 12(1). С. 6–13. <https://doi.org/10.15421/152401>

ресурсом для забезпечення ефективного функціонування державного управління в умовах інтенсивної цифровізації⁴³.

Одночасно цифровізація розширює права громадян у цифровому середовищі, надаючи можливості для електронної ідентифікації, цифрової участі у процесах державного управління та використання електронного підпису як юридично значимого засобу. М. Слободянін у дослідженні «Зарубіжний досвід цифрової трансформації публічного управління»⁴⁴ підкреслює, що сучасна держава повинна забезпечувати громадянам не лише доступ до цифрових сервісів, але й реальну участь у процесах управління. В Україні це реалізується через законодавчі механізми електронної ідентифікації, цифрові документи та послугу «одноразового подання даних», що сприяє підвищенню прозорості та доступності державних функцій.

Паралельно з цим виникають нові виклики щодо відповідальності за автоматизовані рішення. Коли прийняття рішень частково здійснюється алгоритмами або ІТ-сервісами, постає питання, хто несе відповідальність у разі помилок: система, розробник, державний орган чи посадова особа. І. Каліна та К. Майстренко⁴⁵ зазначають, що правові механізми відповідальності за автоматизовані рішення в українському адміністративному праві поки що недостатньо розвинені, що потребує створення відповідних гарантій контролю, перегляду та корекції автоматично оброблюваних даних.

У зв'язку з розширенням функцій, суб'єктів та правового регламенту цифрової публічної адміністрації виникає нагальна потреба у внесенні змін до нормативно-правових актів. Зокрема, обговорюється можливість кодифікації норм цифрової адміністрації в майбутньому Адміністративному кодексі України, включаючи визначення статусу цифрових органів влади, правового режиму електронних рішень, алгоритмів, цифрової відповідальності, захисту даних та сервісної моделі. І. Скляр⁴⁶ відзначає, що створення окремого розділу про цифрову публічну адміністрацію в такому кодексі є логічним кроком

⁴³ Герман, Д. Особливості нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України. *Аспекти публічного управління*. 2025. 13(1). С. 82–92. <https://doi.org/10.15421/152510>

⁴⁴ Слободянін М. В. Зарубіжний досвід цифрової трансформації публічного управління. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2025. № 16. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-16-02-22>

⁴⁵ Каліна І. І., Майстренко К. М. Сучасні теорії інформаційного забезпечення в умовах цифрової трансформації та впровадження підходу належного врядування. *Публічне урядування*. 2023. № 3 (36). С. 18–24. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3\(36\)-2](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3(36)-2)

⁴⁶ Скляр І. В. Механізми публічного управління в контексті цифровізації: теоретичний аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 6. С. 265–271. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.45>

у правовому розвитку держави, який забезпечить юридичну чіткість і інтеграцію механізмів цифрової держави у національне законодавство.

Таким чином, цифровізація публічного управління в Україні формує нову парадигму державної діяльності, де технологічні, організаційні та нормативні складові поєднуються для забезпечення ефективного, прозорого і відповідального функціонування цифрової публічної адміністрації. Цей процес вимагає одночасного розвитку цифрових компетенцій службовців, оновлення правового поля та формування механізмів відповідальності, що гарантують баланс між автоматизацією процесів і контролем з боку держави та громадян.

2. Європейські стандарти «цифрової публічної адміністрації»

У добу стрімкої цифрової трансформації публічне управління в Європейському Союзі переходить у якісно нову фазу, у якій електронні сервіси стають головним інструментом комунікації між державою, громадянами та бізнесом. Цей процес має не лише технологічний, а й нормативно-правовий вимір, оскільки потребує надійної правової інфраструктури, здатної забезпечити довіру, безпеку, сумісність та дотримання прав людини в цифровому середовищі. Саме для цього в ЄС було створено комплексну правову та політичну основу розвитку електронного урядування, яка охоплює низку ключових регламентів і програм, спрямованих на формування єдиного європейського цифрового простору.

Одним із центральних елементів цієї системи став **Регламент (ЄС) № 910/2014** Європейського парламенту та Ради від 23 липня 2014 року про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку – відомий як *Регламент eIDAS*⁴⁷. Він створив уніфіковану правову основу для електронної ідентифікації, автентифікації та надання довірчих послуг, забезпечивши взаємне визнання електронних підписів, печаток і сертифікатів між державами-членами. Прийняття eIDAS стало відповіддю на потребу у правовій гармонізації на рівні Союзу: до цього законодавство країн-членів було фрагментованим, що ускладнювало транскордонну взаємодію. Регламент замінив попередню *Директиву 1999/93/ЄС про електронні підписи*, запровадивши систему прямих

⁴⁷ Регламент Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 910/2014 від 23 липня 2014 р. про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС / Європейський Парламент, Рада ЄС. – База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/go/984_016-14

норм, обов'язкових для всіх країн ЄС, і тим самим створив цілісний механізм довіри у цифровому просторі.

Основна мета eIDAS полягає у встановленні взаємного визнання електронних ідентифікаційних засобів, підвищенні рівня безпеки транзакцій і формуванні довіри до цифрової взаємодії між громадянами, бізнесом та органами влади. Регламент охоплює дві ключові сфери: **електронну ідентифікацію (eID)** через нотифікацію національних схем, обов'язкових до визнання іншими державами ЄС, та **довірчі послуги (trust services)**, які регламентують використання електронних підписів, печаток, часових міток і електронної доставки. Принцип юридичної еквівалентності електронних і паперових документів, закріплений у Регламенті, став підґрунтям для розвитку електронного документообігу, цифрового правосуддя та безпечної електронної комерції.

eIDAS створив інституційні механізми нагляду та взаємної довіри: у кожній державі-члені діють національні органи сертифікації, а Європейська комісія веде **Європейський довірчий список (EU Trusted List)**, що забезпечує прозорість ринку постачальників довірчих послуг. Завдяки цьому громадяни можуть використовувати свій національний електронний ідентифікатор для отримання послуг в іншій країні ЄС – подавати податкові декларації, реєструвати підприємство чи брати участь у державних закупівлях.

У 2023 році Європейський Союз ухвалив оновлену версію нормативного акту – **Регламент (ЄС) 2024/1183 (eIDAS 2.0)**, який запроваджує **Європейський цифровий ідентифікаційний гаманець (European Digital Identity Wallet)**. Це уніфікований цифровий інструмент, що дозволить громадянам і бізнесу зберігати та використовувати електронну ідентифікацію, дипломи, водійські посвідчення, платіжні дані чи медичні сертифікати в єдиному захищеному середовищі. Впровадження eIDAS 2.0 є стратегічною частиною політики «Цифрове десятиліття ЄС – 2030», спрямованої на створення універсального доступу до безпечних та сумісних цифрових рішень для всіх громадян Євросоюзу.

Важливою складовою правової системи цифрового врядування стала **Програма “Цифрова Європа” (Digital Europe Programme)**, заснована на **Регламенті (ЄС) 2021/694** Європейського парламенту та Ради від 29 квітня 2021 року⁴⁸. Вона є фінансовим інструментом ЄС на 2021–2027 роки, покликаним забезпечити розвиток стратегічних

⁴⁸ Regulation (EU) 2021/694 of the European Parliament and of the Council of 29 April 2021 establishing the Digital Europe Programme and repealing Decision (EU) 2015/2240. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/694/oj>

цифрових потужностей у п'яти пріоритетних напрямках: високопродуктивні обчислення, штучний інтелект, кібербезпека, розвиток цифрових навичок та широке використання цифрових технологій у публічному секторі. Програма має бюджет понад 7,5 млрд євро й покликана зміцнити цифровий суверенітет ЄС, скоротити технологічну залежність від третіх країн і підвищити конкурентоспроможність Європи у світовій цифровій екосистемі⁴⁹.

У межах цієї програми фінансуються ініціативи, спрямовані на цифровізацію державних адміністрацій, інтеграцію інформаційних систем, розвиток електронних сервісів і впровадження принципу *“once only”* – подання даних громадянином лише один раз незалежно від кількості органів, які їх використовують. Важливу роль відіграють **Центри цифрових інновацій (European Digital Innovation Hubs)** – регіональні структури, що допомагають урядовим установам, університетам і підприємствам упроваджувати нові цифрові рішення.

Поряд із цим невід'ємним елементом правової екосистеми цифрового врядування виступає **Загальний регламент ЄС про захист даних (GDPR, Регламент (ЄС) 2016/679)**⁵⁰, який набув чинності у 2018 році. Його положення встановлюють високі стандарти конфіденційності та безпеки персональних даних для всіх суб'єктів – як приватного, так і державного сектору. Для органів публічної влади це означає обов'язок прозоро обробляти дані, гарантувати їх захист «за замовчуванням» і надавати громадянам право контролю над власною інформацією. Єдиний стандарт захисту даних у межах ЄС підвищив довіру до цифрових державних сервісів і створив передумови для безпечного транскордонного обміну інформацією.

У листопаді 2022 року Європейська комісія, Європейський парламент і Рада Європейського Союзу підписали *Міжінституційну декларацію про Європейські цифрові права та принципи для цифрового десятиліття*, яка стала політичним, хоча й не обов'язковим для виконання, документом, що визначає ціннісну основу цифрової політики ЄС⁵¹. Декларація закріплює намір держав-членів і

⁴⁹ Digital Europe Programme/ European Commission. 2021–2027. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/activities/digital-programme>

⁵⁰ Регламент (ЄС) 2016/679 (GDPR)/ Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC. – URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_008-16#Text

⁵¹ Council of the European Union. Declaration on digital rights and principles: EU values and citizens at the centre of digital transformation. 14 November 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/14/declaration-on-digital-rights-and-principles-eu-values-and-citizens-at-the-centre-of-digital-transformation>

європейських інституцій забезпечити, щоб цифрова трансформація Європи ґрунтувалася на тих самих принципах, що й сам Європейський проект: повазі до людської гідності, свобод, демократії, рівності, верховенства права та прав людини. Цей документ доповнює Програму політики «Цифрове десятиліття ЄС 2030», спрямовану на формування цифрового суспільства, орієнтованого на людину, та надає політичні орієнтири для держав-членів і країн-кандидатів у сфері цифрового врядування. Хоча декларація не має юридично зобов'язальної сили, вона функціонує як «компас цінностей», що визначає загальні пріоритети цифрової політики та відображає бачення Європи як демократичного цифрового простору, альтернативного авторитарним моделям нагляду й контролю.

Зміст декларації структуровано навколо шести основних блоків, кожен з яких охоплює ключові аспекти цифрової еволюції ЄС. Перший блок «Людина та її права в центрі цифрової трансформації» наголошує на необхідності захисту приватності, персональних даних і права на безпечну цифрову ідентифікацію, у повній відповідності до Загального регламенту про захист даних (GDPR) та Регламенту (ЄС) № 910/2014 (eIDAS). Громадяни повинні мати контроль над своїми даними та можливість користуватися цифровими послугами у прозорий і безпечний спосіб. Другий блок «Солідарність і цифрова інклюзія» підкреслює, що доступ до цифрових технологій є не привілеєм, а соціальним правом: усі громадяни, незалежно від віку, статків чи місця проживання, мають отримати доступ до високошвидкісного інтернету, базових цифрових навичок і можливостей для участі в цифровій економіці. Цей принцип тісно пов'язаний із ціллю ЄС до 2030 року забезпечити базові цифрові компетенції для всіх дорослих громадян.

Третій розділ «Свобода вибору» стосується забезпечення справедливості та конкуренції у цифровому середовищі, захисту прав споживачів, підтримки інтероперабельності й прозорості цифрових платформ. У цьому аспекті декларація тісно пов'язана із такими нормативними актами, як Закон про цифрові ринки (*Digital Markets Act*) та Закон про цифрові послуги (*Digital Services Act*), які закладають правову основу для функціонування справедливих і відкритих цифрових екосистем. Четвертий розділ «Участь у цифровому публічному просторі» зосереджений на підтримці демократичного дискурсу, захисті медіаплюралізму та боротьбі з дезінформацією, у контексті Європейського плану дій для демократії та майбутнього Акту про штучний інтелект (*AI Act*), що встановлює вимоги до прозорості алгоритмів та відповідальності розробників. П'ятий блок «Безпека, надійність і захист» охоплює питання кіберстійкості, захисту

користувачів від шахрайства, кібернасилства та маніпуляцій. Ці положення узгоджуються з Директивою NIS 2 та Актом про кіберстійкість (*Cyber Resilience Act*), які формують основу європейської архітектури кібербезпеки. Шостий розділ «Сталий розвиток» інтегрує цифрову політику з Європейським зеленим курсом, заохочуючи використання технологій для екологічно відповідального розвитку, підвищення енергоефективності дата-центрів та впровадження принципів кругової економіки у сфері ІКТ.

З точки зору правового статусу, декларація належить до інструментів м'якого права (*soft law*), однак її політичне значення є визначальним. Вона встановлює моральні орієнтири для цифрової політики ЄС і визначає обов'язок інституцій Європейського Союзу та держав-членів звітувати про її реалізацію у рамках Звіту про цифрове десятиліття та Індексу цифрової економіки і суспільства (DESI). Держави-члени заохочуються до включення цих принципів у національні стратегії цифровізації, забезпечуючи поступове вирівнювання правових і ціннісних підходів у межах ЄС. Таким чином, декларація виконує інтеграційну функцію, сприяючи гармонізації цифрової політики не лише через нормативні акти, а й через спільні ціннісні орієнтири.

Таким чином, усі ці документи утворюють нормативну основу європейської моделі цифрового врядування, у якій поєднуються технічна інноваційність, правова визначеність і захист фундаментальних прав людини. Ця модель поступово перетворює публічне управління ЄС на відкриту, інтегровану та людиноцентричну систему, що забезпечує високий рівень довіри до держави у цифрову епоху.

Досвід зарубіжних держав у побудові цифрової публічної адміністрації

Естонія стала зразковою моделлю цифрового державного управління в Європейському Союзі, поєднавши правову послідовність, інтероперабельність і довіру громадян. Ключовим законодавчим актом, який започаткував становлення цифрової держави в Естонії, став Закон про цифровий підпис (*Digital Signatures Act, 2000*), що прирівняв електронний підпис, створений відповідно до вимог закону, до власноручного підпису. Цим актом було юридично закріплено обов'язок державних і муніципальних органів визнавати електронні документи дійсними та приймати їх до розгляду, що стало основою для повноцінного електронного документообігу в публічній адміністрації. Згодом був ухвалений Закон про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій, який імплементував до естонського законодавства Регламент (ЄС) № 910/2014 (eIDAS) і встановив правові засади надання довірчих послуг, електронних

підписів, печаток, часових позначок та електронної ідентифікації. Ще одним ключовим актом є Закон про публічну інформацію (*Public Information Act*), що регулює функціонування державної інформаційної системи, забезпечує прозорість, повторне використання даних і обмін інформацією між установами. На його основі створено державний реєстр інформаційних систем RINA, який координує метадані публічних IT-систем і забезпечує їхню взаємодію. Фундаментальним принципом естонського цифрового врядування став принцип «одноразового подання» (*once-only principle*) – державні органи зобов'язані використовувати наявну інформацію повторно й не вимагати від громадян повторного надання тих самих даних⁵².

Центральним органом, що відповідає за розвиток цифрової держави, є Департамент державних інформаційних систем (RIA) при Міністерстві економіки та комунікацій. Він виконує функції єдиного компетентного органу з нагляду за довірчими послугами відповідно до eIDAS, координує стандарти, безпеку й інтероперабельність державних інформаційних систем⁵³. Основу технічної архітектури становить X-Road – безпечний шар обміну даними, який з'єднує інформаційні системи державних і приватних структур, забезпечуючи їхню сумісність, прозорість і децентралізований обмін інформацією. Цей механізм функціонує на правовій основі, закріпленій у законодавстві, і втілює концепцію «взаємодії за замовчуванням». Система RINA, створена відповідно до Закону про публічну інформацію, виконує роль реєстру всіх державних IT-систем, зберігає їх метадані, контролює відповідність стандартам безпеки та забезпечує координацію цифрової інфраструктури⁵⁴.

Окрему увагу в естонській моделі приділено цифровій ідентичності. Кожен громадянин і резидент Естонії отримує національну ID-картку з обов'язковим електронним шаром, а також має доступ до інших засобів ідентифікації – *Mobile-ID* та *Smart-ID*, які дозволяють проходити автентифікацію, підписувати документи та користуватися всіма адміністративними послугами онлайн. Ці інструменти мають повну юридичну силу й забезпечують участь громадян у публічному управлінні на електронній основі. Прийняттям Закону про електронну

⁵² European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content & Technology. Digital Government Factsheet: Estonia. 2019. URL: https://interoperable-europe.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/Digital_Government_Factsheets_Estonia_2019.pdf

⁵³ Vassil T. Estonia – e-Governance ecosystem. Washington, DC: World Bank, 2016. URL: <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/165711456838073531-0050022016/original/WDR16BPEstonianeGovecosystemVassil.pdf>

⁵⁴ e-Estonia. e-Services & registries. URL: <https://e-estonia.com/solutions/e-governance/e-services-registries/>

ідентифікацію та довірчі послуги Естонія офіційно транспонувала вимоги Регламенту eIDAS у національне законодавство. Це забезпечило визнання на території країни кваліфікованих електронних підписів, печаток, часових позначок та інших довірчих послуг, а також їх взаємне визнання на рівні ЄС. У національному законодавстві також закріплені положення щодо відкритих даних, повторного використання інформації та прозорості, що узгоджується з директивами ЄС у сфері доступу до публічної інформації та повторного використання даних. Таким чином, естонська нормативна система не лише відповідає європейським стандартам, а й забезпечує крос-кордонну інтероперабельність – можливість використання естонських довірчих послуг ідентифікації в інших державах-членах ЄС.

Польща послідовно вибудувала цілісну й взаємопов'язану систему електронного урядування, що поєднує кілька взаємодоповнюючих платформ у межах єдиної політики «*digital by default*» («цифровість за замовчуванням»). Цей досвід демонструє, як держава середнього розміру в межах ЄС може забезпечити глибоку цифрову трансформацію завдяки централізації порталів і чіткому правовому регулюванню. Основи польського е-урядування були закладені ще у 2000-х роках із запуском платформи ePUAP (*Elektroniczna Platforma Usług Administracji Publicznej* – Електронна платформа публічних адміністративних послуг). Вона забезпечила громадянам і бізнесу можливість електронної взаємодії з будь-яким державним органом із використанням кваліфікованого електронного підпису або довіреного профілю (*Profil Zaufany*). Платформа створила єдину точку доступу для подання заяв, звернень і скарг, що суттєво зменшило потребу в особистих візитах до установ⁵⁵.

У 2015 році уряд запустив новий, більш зручний для користувачів портал – *obywatel.gov.pl* («Портал громадянина»). Він об'єднав десятки електронних послуг: від подання заяв на отримання паспорта чи посвідчення особи до реєстрації транспортних засобів, ліцензування бізнесу та отримання соціальних виплат. Користувачі можуть отримувати персоналізовану інформацію (статус документів, соціальні пільги), а також користуватися покроковими інструкціями. Портал інтегровано з ePUAP, що забезпечує безпечну автентифікацію і подання документів. Починаючи з 2018 року, Польща об'єднала всі державні сайти в єдиний портал *gov.pl*, який нині включає понад 600 вебсайтів органів влади. Така централізація підвищила зручність

⁵⁵ Przepióra P. Digital State: How Poland Became a European Leader in Digitalisation. 9 October 2025. URL: <https://warsawinstitute.org/digital-state-how-poland-became-a-european-leader-in-digitalisation/>

доступу до послуг і запровадила стандартизований дизайн, правила доступності та єдині вимоги до якості електронних сервісів⁵⁶.

Розвиток електронного урядування спирався на Закон про національний електронний профіль громадянина (2018 р.), який прирівняв електронні документи та цифрові посвідчення особи до їхніх фізичних аналогів. Цим законом усі органи публічної влади зобов'язані приймати документи, подані в електронній формі через сертифіковані платформи; видавати цифрові рішення та довідки, що мають повну юридичну силу, а також забезпечувати безпечно зберігання даних і сумісність своїх інформаційних систем із національними реєстрами.

Координацію політики цифровізації здійснює Канцелярія Голови Ради Міністрів (KPRM), підпорядкована якій Міністерство цифровізації (*Ministerstwo Cyfryzacji*) відповідає за розробку державної IT-стратегії, кібербезпеку та стандарти інтероперабельності. До сфери його управління також входять ключові системи: СЕРІК – Центральний реєстр транспортних засобів і водіїв, *mObywatel* – мобільний додаток «Цифровий громадянин», координація участі Польщі в європейських ініціативах цифрового врядування.

Польща досягла помітного прогресу у забезпеченні можливості обміну даними між державними установами, що зменшило дублювання інформації, яку подають користувачі. Закон «Про комп'ютеризацію діяльності суб'єктів, що виконують публічні завдання» встановлює правила надання електронних послуг, автентифікації даних, електронного документообігу та взаємодії громадян із державними органами. У межах цього процесу Польща створила Державну інформаційну архітектуру (State Information Architecture), що визначає стандарти управління даними, принципи розвитку цифрової адміністрації та єдині ІКТ-стандарты⁵⁷.

Хоча Польща не має єдиного технічного «хребта» на кшталт естонської системи X-Road, вона розвинула власну мережу централізованих порталів, серед яких ePUAP (Електронна платформа публічної адміністрації) та Gov.pl, які забезпечують уніфікований доступ до електронних послуг. Польський досвід доводить, що перехід до цифрового врядування не потребує одномоментного створення повністю «цифрової держави», достатньо почати з розбудови надійної інфраструктури довіри, як-от Profil Zaufany та mObywatel, які стають

⁵⁶ European Commission. Digital Government Factsheet 2019: Poland. 2019. URL: https://interoperable-europe.ec.europa.eu/sites/default/files/inline-files/Digital_Government_Factsheets_Poland_2019_4.pdf

⁵⁷ Błażewski M. The Authentication of Information in e-Government in Administrative Law in Poland. Wrocław: University of Wrocław, Faculty of Law, Administration & Economics, 2017. URL: <https://sciendo.com/2/v2/download/article/10.1515/wrlae-2018-0017.pdf>

фундаментом для подальших сервісів. Законодавчі зміни здійснювалися поступово, забезпечуючи узгодження з ключовими актами. Важливим досягненням є наявність єдиного порталу Gov.pl, який спрощує доступ до адміністративних послуг для громадян і бізнесу. Водночас інтероперабельність між державними реєстрами та органами влади залишається складним завданням: як зазначає журнал Public Governance, цифрова зрілість місцевих органів поки що є нерівномірною. Юридичне закріплення статусу цифрових ідентифікаторів і довірчих послуг потребувало часу – лише нещодавно цифрові документи отримали рівну юридичну силу з паперовими. Окрім того, часті структурні зміни, зокрема реорганізація Міністерства цифрових справ (Ministerstwo Cyfryzacji), свідчать про складність підтримання стабільного управління цифровою політикою на національному рівні.

Франція посідає провідне місце серед європейських держав, які системно та послідовно реформують публічне управління із використанням цифрових технологій. Французький підхід демонструє, що цифрова модернізація держави можлива лише за наявності чіткої правової основи, узгоджених організаційних механізмів та комплексної адміністративної інфраструктури. Центральне місце у цій трансформації посідає Code des relations entre le public et l'administration (CRPA) – Кодекс взаємовідносин між громадськістю та адміністрацією, який з 2015 року став фундаментом цифрової публічної адміністрації Франції⁵⁸.

Запровадження CRPA стало якісним зрушенням у французькому адміністративному праві. Кодекс не лише систематизував правові норми, що регулювали взаємодію громадян з органами влади, а й адаптував їх до потреб цифрової доби. Одним із ключових нововведень стало юридичне закріплення права на електронне звернення (saisine par voie électronique): з 2016 року всі органи публічної адміністрації зобов'язані приймати електронні заяви, звернення та скарги на рівних умовах із паперовими документами. Цей підхід уперше утвердив принцип «digital by default», зробивши електронну форму основним способом адміністративної комунікації.

CRPA детально регламентує вимоги до функціонування державних телесервісів, порядок подання електронних заяв, обов'язок адміністрації надавати автоматичне підтвердження отримання, строки розгляду та правила оскарження. Усі ці положення забезпечують передбачуваність, захист прав заявника та інтегрують у цифрову

⁵⁸ Code des relations entre le public et l'administration/ Légifrance – Le service public de la diffusion du droit. URL: https://www.legifrance.gouv.fr/codes/texte_lc/LEGITEXT000031366350/

адміністрацію фундаментальні принципи класичного адміністративного права.

Подальший розвиток цифрової трансформації був визначений Законом № 2018-727 «Про державу на службі суспільства довіри» (Loi ESSOC⁵⁹). Цей нормативний акт заклав концепцію *État de confiance* – «держави довіри», переорієнтувавши систему адміністративного управління з карально-наглядової моделі на сервісно-партнерську. Закон ESSOC запровадив інститути «єдиного референта», «єдиного вікна», заборону платних телефонних ліній у державних службах, а також принцип «*Dites-le-pous une fois*» («Скажіть нам це один раз»), який юридично закріпив обов'язок адміністрації обмінюватися даними між собою, щоб громадянин не подавав їх повторно. Це стало важливим кроком до інтероперабельності та реалізації принципу *on-site only*, що відповідає європейській цифровій стратегії.

Система цифрового врядування Франції побудована на взаємодії декількох ключових платформ, що забезпечують інтегрований, користувацько-орієнтований та безпечний доступ до державних послуг. Офіційний портал французької адміністрації *Service-Public.fr* виконує роль головного «фронт-офісу». Він поєднує інформаційний ресурс (практичні довідки, роз'яснення прав та обов'язків) і каталог електронних послуг. Його регулювання здійснюється урядовими декретами, що визначають стандарти достовірності публічної інформації, оновлення контенту й інтеграцію з іншими телесервісами.

FranceConnect і *FranceConnect+*, система єдиного входу, що забезпечує автентифікацію на основі наявних державних або приватних ідентифікаційних записів (податкова служба, соціальне страхування, пошта La Poste). *FranceConnect* працює як федерація провайдерів ідентичності, відповідає вимогам Регламенту eIDAS і створює умови для подальшої інтеграції Франції в Європейський цифровий ідентифікаційний гаманець (eIDAS 2.0). На 2024 рік систему використовують понад 1400 онлайн-сервісів і більше 40 млн громадян⁶⁰.

ANTS (Agence Nationale des Titres Sécurisés / France Titres) – це спеціальне агентство, відповідальне за оформлення паспортів, національних ID-карт, водійських посвідчень і реєстрацій транспортних засобів. Після реформи PPNG (2016–2017) більшість процедур стала

⁵⁹ Loi n° 2018-727 du 10 août 2018 pour un État au service d'une société de confiance. / Légifrance – Le service public de la diffusion du droit. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000037307624>

⁶⁰ Restuccia M. French national authentication service FranceConnect+ is available only to French nationals / Mario Restuccia. 22 липня 2023. URL: <https://restuccia.frama.io/mario.restuccia.re/activist-files/rights/rights-2023-fr-01.html>

повністю онлайн, а ANTS перетворилася на один із найуспішніших прикладів дематеріалізації адміністративних процесів.

Портал [MesDémarches.gouv.fr](https://mesdemarches.gouv.fr) було створено як уніфікований каталог усіх електронних адміністративних процедур. Його основна функція – спростити навігацію між численними телесервісами, які належать різним міністерствам і агентствам. На сайті користувач може вибрати тип заявника (громадянин, бізнес, асоціація) або життєву ситуацію (народження дитини, зміна місця проживання, відкриття бізнесу) і отримати прямі посилання на відповідні сервіси.

У подальшому основні функції [MesDémarches](https://mesdemarches.gouv.fr) були інтегровані у [Service-Public.fr](https://service-public.fr), зокрема в розділ «Vos démarches» («Ваші звернення»). Нині [MesDémarches.gouv.fr](https://mesdemarches.gouv.fr) перенаправляє користувачів на [Service-Public.fr](https://service-public.fr) або регіональні адміністративні портали. Витоки цього порталу пов'язані з політикою адміністративного спрощення 2010-х років та Законом про цифрову республіку 2016 року (LOI n° 2016-1321 du 7 octobre 2016 pour une République numérique), який зобов'язав органи влади оприлюднювати повний перелік наявних телесервісів і звітувати про прогрес цифровізації.

Франція має тривалу історію правового визнання електронних підписів (з 2000 року) і сьогодні повністю діє у межах режиму eIDAS. Цивільний кодекс прирівнює кваліфікований електронний підпис до власноручного. Постачальники довірчих послуг забезпечують сертифіковані рішення для органів влади, що дозволяє повністю переходити на електронний документообіг у внутрішніх адміністративних процесах. [FranceConnect](https://franceconnect.gouv.fr) виконує функцію національного електронного ідентифікатора, поки фізична ID-картка з чипом поступово інтегрується у *France Identité*⁶¹. Для складніших процедур запроваджено *FranceConnect+*, що гарантує високий рівень автентифікації.

Завдяки CRPA відбулося повне перепроектування адміністративних процедур. Електронні форми забезпечують автоматичну перевірку правильності заповнення, а персональні кабінети дозволяють обмінюватися документами без особистої присутності. Центральним процесуальним інструментом стало електронне підтвердження отримання (*accusé de réception électronique*), що запускає строки адміністративного розгляду.

Окремим етапом стало впровадження електронного оскарження рішень через *Télérecours Citoyens*, що дозволяє подавати скарги до адміністративних судів онлайн, відстежувати справу та отримувати

⁶¹ ID Tech Wire. France to Introduce Digital Identity Cards via Mobile App in 2025. 11 avril 2025. URL: <https://idtechwire.com/france-to-introduce-digital-identity-cards-via-mobile-app-in-2025/>

рішення без паперового документообігу. Цей сервіс значно підвищив доступність адміністративної юстиції.

Попри масштабні успіхи цифровізації, Франція визнає, що не всі користувачі здатні самостійно користуватися онлайн-послугами. Звіти Défenseur des droits та Сенату (2022–2025) свідчать: 73 % французів користуються онлайн-послугами, але 44 % стикаються з труднощами у цифрових процедурах, 11 % залишаються «цифрово вразливими»⁶². Тому зберігаються офлайн-канали, а в мережі France Services громадяни можуть отримати безкоштовну допомогу фахівців. Отже, французький досвід демонструє, що цифрова публічна адміністрація не є виключно технічним проектом – вона є передусім правовою реформою, що вимагає кодифікації процедур, стандартизації доступу, забезпечення правової визначеності та захисту прав громадян. Поєднання CRPA, Loi ESSOC, інтероперабельних цифрових платформ і гарантованих процедурних прав сформувало модель, у якій цифровізація зміцнює принципи адміністративного права, а не замінює їх.

3. Українська правова рамка та напрями гармонізації з правом ЄС

Становлення цифрової публічної адміністрації в Україні спирається на системну нормативно-правову базу, що поступово формувалася з урахуванням європейських стандартів електронного урядування та інформаційного суспільства. Ця база охоплює акти законодавчого, підзаконного та стратегічного рівнів, які визначають як організаційно-правові засади цифрової трансформації, так і принципи функціонування суб'єктів публічної влади в електронному середовищі.

Перший рівень становлять закони України, що визначають основні напрями розвитку цифрового урядування. Зокрема, Закон України «Про електронні довірчі послуги» (05.10.2017 № 2155-VIII)⁶³ в редакції 2022 року закріпив правові засади використання електронного підпису та печатки, створивши фундамент для юридично значимого електронного документообігу. Закон України «Про електронні комунікації» (16.12.2020 № 1089-IX)⁶⁴ унормував діяльність операторів електронних мереж і запровадив інституційну модель регулювання

⁶² Accès aux services publics : les limites de la dématérialisation / La Rédaction. 22 вересня 2025. URL: <https://www.vie-publique.fr/en-bref/300177-acces-aux-services-publics-les-limites-de-la-dematerialisation>

⁶³ Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

⁶⁴ Про електронні комунікації: Закон України від 16 грудня 2020 року № 1089-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

галузі відповідно до *acquis* ЄС. Одночасно Закон України «Про адміністративні послуги»⁶⁵ (06.09.2012 № 5203-VI в редакції від 01.01.2025) визначив принцип «єдиного вікна» та створив передумови для цифрової децентралізації на базі Центрів надання адміністративних послуг (ЦНАП).

Другий рівень – це укази Президента України та постанови Кабінету Міністрів України, які конкретизують державну політику у сфері цифровізації. Ключовим орієнтиром стало схвалення Указу Президента України № 558/2019 «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг»⁶⁶. Відповідно до нього цифровізація визначена пріоритетом державного управління, а на центральному рівні створено Міністерство цифрової трансформації України як головний координуючий орган. Постанова КМУ № 856 від 18 вересня 2019 р. «Про Положення про Міністерство цифрової трансформації України» закріпила його статус і напрями діяльності⁶⁷.

Кабінет Міністрів України забезпечує нормативне впровадження цифрових інструментів через низку підзаконних актів. Серед них варто відзначити Постанову КМУ № 670 від 18 липня 2012 р. «Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади»⁶⁸, що містила Положення про систему електронної взаємодії органів виконавчої влади (наразі втратила чинність, натомість замінена Постановою КМУ «Деякі питання документування управлінської діяльності» від 17 січня 2018 р. № 55, якою було затверджено Типову інструкцію з документування управлінської інформації в електронній формі та організації роботи з електронними документами в діловодстві, електронного міжвідомчого обміну; Типову інструкцію з діловодства в міністерствах, інших центральних та місцевих органах виконавчої влади; Регламент організації взаємодії органів виконавчої влади в електронній формі) та яка започаткувала інтероперабельність державних реєстрів, та Постанову КМУ № 1137 від 4 грудня 2019 р. «Про Єдиний державний

⁶⁵ Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

⁶⁶ Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг: Указ від 29 липня 2019 року № 558/2019 / Президент України. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/5582019-28853>

⁶⁷ Питання Міністерства цифрової трансформації: Постанова від 18 вересня 2019 р. № 856 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/856-2019-%D0%BF#Text>

⁶⁸ Деякі питання електронної взаємодії органів виконавчої влади: Постанова від 18 липня 2012 р. № 670 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/670-2012-%D0%BF#Text>

вебпортал електронних послуг «Дія»⁶⁹, яка визначила порядок надання адміністративних та інших публічних послуг в онлайн-форматі.

Третій рівень формують стратегічні документи, спрямовані на довгострокове впровадження цифрової трансформації. До таких належать Концепція розвитку цифрових компетентностей громадян України (схвалена розпорядженням КМУ № 167-р від 3 березня 2021 р.)⁷⁰, Стратегія цифрової трансформації України до 2030 року⁷¹ (проект, розроблений Мінцифрою) та Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні⁷² (схвалена розпорядженням КМУ № 386-р від 15 травня 2013 р.). Ці документи визначають цифрову трансформацію як наскрізний процес у публічному управлінні, освіті, економіці та соціальній сфері.

Особливу роль у реалізації нормативно-правової бази відіграє інституційна архітектура цифрового врядування. Центральним органом виконавчої влади є Міністерство цифрової трансформації України, яке формує та реалізує державну політику у сферах цифровізації, електронних послуг, розвитку цифрових навичок та відкритих даних. Йому підпорядковуються державні підприємства, зокрема ДП «Дія», що адмініструє однойменний портал і мобільний застосунок, а також координує взаємодію з органами виконавчої влади та місцевого самоврядування. Важливою інституцією є також Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері електронних комунікацій, радіочастотного спектра та надання послуг поштового зв'язку (НКЕК), діяльність якої забезпечує баланс між державним контролем і ринковими механізмами в цифровому середовищі.

Таким чином, нормативно-правова основа цифрової публічної адміністрації України демонструє поступовий перехід від фрагментарного регулювання до системної моделі електронного врядування. Її розвиток характеризується поєднанням внутрішніх реформ та адаптації до стандартів Європейського Союзу, зокрема

⁶⁹ Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова від 4 грудня 2019 р. № 1137 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>

⁷⁰ Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації: Розпорядження від 3 березня 2021 р. № 167-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>

⁷¹ Про схвалення Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України на період до 2030 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2025-2027 роках: Розпорядження від 31 грудня 2024 р. № 1351-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1351-2024-%D1%80#Text>

⁷² Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: Розпорядження від 15 травня 2013 р. № 386-р / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80#Text>

положень Європейської декларації про цифрові права та принципи для цифрового десятиліття⁷³ і Берлінської декларації з цифрового суспільства⁷⁴. Така правова еволюція створює основу для інтеграції України до єдиного цифрового ринку ЄС і забезпечення повноцінного функціонування цифрової публічної адміністрації як складової демократичної держави.

Закон України «Про адміністративні послуги»⁷⁵ став базовим нормативним актом, який започаткував системне правове регулювання надання адміністративних послуг в Україні. Він визначив умови реалізації прав, свобод і законних інтересів громадян та юридичних осіб щодо отримання адміністративних послуг, а також основні засади діяльності суб'єктів надання таких послуг (ст. 1–4).

Із моменту прийняття закон зазнав низки змін, спрямованих на адаптацію до викликів цифровізації: доповнення норм про інформаційні та технологічні картки адміністративної послуги (ст. 8), встановлення Реєстру адміністративних послуг (ст. 16), а також положень щодо веб-сайтів, подання заяв онлайн та дистанційного обслуговування (ст. 6, 8). Водночас цифрові нововведення в реалізації Закону включають створення порталу адміністративних послуг, автоматизацію процедур для заявників, інтеграцію з державними реєстрами і можливість подання документів в електронному вигляді. Проте закон сам по собі не містить повного набору цифрових механізмів – їх розвиток здійснювався через підзаконні акти, постанови та IT-платформи, що реалізують цифровий характер надання послуг.

Серед ключових аспектів цифровізації надання адміністративних послуг – впровадження електронної ідентифікації заявників (за допомогою електронного підпису чи id-порталу), автоматизованих рішень і використання електронних черг для фізичних осіб. Закон містить загальні положення про звернення за адміністративними послугами, подання заяв та документи (ст. 9), але питання електронної ідентифікації, автоматизації алгоритмів рішення та електронної черги розвиваються у спеціалізованих актах. Наприклад, на порталі державних послуг передбачено використання Єдиного державного вебпорталу «Дія» та системи електронного документообігу. Проте науковці звертають увагу на те, що законодавство потребує чіткого

⁷³ Declaration on European Digital Rights and Principles. *Shaping Europe's digital future*. URL: <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/library/declaration-european-digital-rights-and-principles#Declaration>

⁷⁴ Berlin Declaration on Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities of 22 October 2003. URL: <http://openaccess.mpg.de/Berlin-Declaration>

⁷⁵ Про адміністративні послуги: Закон України від 6 вересня 2012 року № 5203-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text>

обґрунтування правового статусу автоматизованих рішень та гарантій доступу до електронних черг⁷⁶.

Реалізація Закону супроводжується значною кількістю викликів. По-перше, правова визначеність в частині цифрового надання послуг залишається неповною: відсутні чіткі норми щодо правових наслідків автоматизованих рішень, режиму електронної ідентифікації заявника та алгоритмів обробки даних. По-друге, технічна інтегрованість між державними реєстрами, інформаційними системами і ЦНАП часто має слабку нормативну основу і потребує єдиних стандартів. По-третє, доступність цифрових адміністративних послуг у громадах зменшена через низьку цифрову грамотність, недостатню інфраструктуру та нерівномірність покриття ІТ-середовища на місцях. Українські дослідники вказують, що значна частина громад не має доступу до онлайн-сервісів, що створює бар'єри для реалізації принципу доступності, закладеного у Законі⁷⁷. Отже, хоча Закон створив правову основу для цифровізації адміністративних послуг, він не може самостійно забезпечити повну реалізацію без підтримуючої технічної, нормативної та організаційної бази.

Наступним законом, що врегульовує процес цифровізації адміністративних послуг, є Закон України «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги» від 5 жовтня 2017 р. № 2155-VIII⁷⁸, в якому закріплено ключові поняття, необхідні для правового регулювання сфери надання електронних довірчих послуг. Зокрема, Закон встановлює такі терміни як «електронний підпис» – електронні дані, що додаються підписувачем до інших електронних даних або логічно з ними пов'язані й використовуються ним як підпис; «електронна печатка»; «електронна позначка часу»; «кваліфікований сертифікат відкритого ключа»; «кваліфікований надавач електронних довірчих послуг» та інші. Ці поняття створюють правову основу для функціонування довірчих сервісів, які забезпечують юридичну значущість електронних транзакцій. Закон також передбачає створення «довірчого списку», яким адмініструються кваліфіковані надавачі й послуги.

⁷⁶ Каліна І. І., Майстренко К. М. Сучасні теорії інформаційного забезпечення в умовах цифрової трансформації та впровадження підходу належного врядування. *Публічне урядування*. 2023. № 3 (36). С. 18–24. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3\(36\)-2](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3(36)-2)

⁷⁷ Осмак А., Карпенко Ю., Качмарський С. Інтегрованість критеріїв оцінювання сервісів виявлення дезінформації в умовах цифровізації публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2024. 12(1). С. 6–13. <https://doi.org/10.15421/152401>

⁷⁸ Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги: Закон України від 5 жовтня 2017 року № 2155-VIII / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>

Цифрова адміністративна політика Європейського Союзу трансформується у національні реформи через кілька взаємопов'язаних механізмів.

У процесі приєднання до ЄС країни-кандидати зобов'язані гармонізувати своє законодавство з *acquis* ЄС – спільним правовим доробком Європейського Союзу. У Звіті Європейської Комісії про розширення 2025 року прямо рекомендовано, щоб Україна «привела національне законодавство у відповідність до Європейської рамки цифрової ідентичності» (*European Digital Identity Framework*). Держави-кандидати також мають дотримуватися правил Єдиного цифрового ринку (*Digital Single Market*) щодо електронних послуг і обігу даних⁷⁹. На практиці це передбачає ухвалення нових законів або внесення поправок до чинних актів. Зокрема, норми ЄС вимагають: принципу «*digital by default*» (усі адміністративні процедури повинні мати онлайн-альтернативу), принципу «*once-only*» (одноразового надання даних, щоб громадянин не повторно подавав ті самі відомості). Ці принципи закріплюються в національному законодавстві – наприклад, у Кодексі відносин між публічною адміністрацією та громадянами Франції (CRPA) або в національних стратегіях електронного урядування інших держав.

Європейська Комісія та спеціалізовані агентства (зокрема ENISA, EDPB, OECD-EU) надають державам методичні рекомендації, інструментарії, а також проводять експертні огляди та «*peer review*». Україна вже бере участь як спостерігач у Групі експертів ЄС з Єдиного цифрового шляху, що сприяє обміну досвідом щодо електронних публічних послуг. Крім того, ЄС підтримує тематичні технічні мережі, такі як *eGovernment Network*, у межах яких держави-члени обмінюються найкращими практиками⁸⁰. Саме тут, наприклад, поширюється естонська модель X-Road як зразок побудови інтероперабельних інформаційних систем. Фінансові інструменти ЄС – такі як Ukraine Facility / Ukraine Plan, EU4Digital, Інструмент передвступної допомоги (IPA) для країн Західних Балкан – пов'язують надання коштів із прогресом реформ. У Документі дій ЄС за 2024 рік (*EU Action Document*) прямо зазначено, що фінансування спрямоване на «просування реформ і наближення законодавства» у сфері цифрової

⁷⁹ European Commission. Ukraine Report 2025. Brussels, 4 November 2025, с. 14. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/17115494-8122-4d10-8a06-2cf275eecd7_en?filename=ukraine-report-2025.pdf

⁸⁰ European Commission. Action Document for the Technical Cooperation Facility for Ukraine 2025. Brussels, 2025. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/document/download/28a02664-39aa-42af-b7ea-8630349ac5dc_en?filename=C_2025_3816_F1_ANNEX_EN_V2_P1_4137608.PDF

трансформації. Подібно до Механізму відновлення та стійкості (RRF) або галузевих програм, виплати коштів залежать від досягнення певних етапів – наприклад, прийняття закону про електронну ідентифікацію або створення агентства з кібербезпеки. Так, цифровий гаманець Молдови частково створено за підтримки ЄС; аналогічним чином ЄС фінансує розвиток платформи «Дія» в Україні.

З огляду на процеси вступу України до Європейського Союзу слід розглянути питання відповідності українського законодавства актам ЄС у сфері цифровізації публічного управління. Регламент (ЄС) № 910/2014 (eIDAS) встановлює єдині правила щодо електронної ідентифікації та довірчих послуг для електронних транзакцій на єдиному ринку ЄС. Український Закон у великій мірі відповідає структурі eIDAS: він охоплює механізми електронної ідентифікації, довірчих послуг, транскордонного визнання. Зокрема, повідомляється, що Україна створила Довірчий список і здійснює нагляд за кваліфікованими довірчими послугами у відповідності до вимог eIDAS. Однак деякі процедури і суб'єкти ще потребують доопрацювання: наприклад, імплементація положень щодо електронного гаманця, автоматизованих механізмів обміну даними та повної сумісності з усіма технічними стандартами ЄС. Відзначимо, що в новішому законодавстві України Закон № 2801-IX від 1 грудня 2022 р. «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення укладення угоди між Україною та Європейським Союзом про взаємне визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг та імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері електронної ідентифікації»⁸¹ змінив назву Закону на «Про електронну ідентифікацію та електронні довірчі послуги».

Також Україна активно рухається до впровадження нових стандартів цифрової ідентифікації та довіри, зокрема етапу eIDAS 2.0, що передбачає цифровий гаманець (*EU Digital Identity Wallet*) як складову єдиного цифрового простору ЄС. Так, у червні 2025 р. Кабінет Міністрів України ухвалив постанову № 689⁸², яка встановлює функціональні, методологічні, технічні вимоги до цифрових

⁸¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення укладення угоди між Україною та Європейським Союзом про взаємне визнання кваліфікованих електронних довірчих послуг та імплементації законодавства Європейського Союзу у сфері електронної ідентифікації: Закон України від 1 грудня 2022 р. № 2801-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-20#Text>

⁸² Про затвердження вимог до випуску гаманців з цифровою ідентифікацією: Постанова від 11 червня 2025 р. № 689 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/689-2025-%D0%BF#Text>

ідентифікаційних гаманців, сумісних із високим рівнем довіри (*high-trust eID scheme*). Цей розвиток означає, що українські цифрові документи зможуть використовуватися не лише в межах України, а й на території ЄС, що є важливим кроком у напрямі євроінтеграції цифрової адміністрації. Водночас гармонізація включає технічні стандарти, взаємне визнання довірчих послуг, транскордонну сумісність і адаптацію законодавства для повного партнерства з європейськими схемами.

Слід відзначити, що Україна має значний масив підзаконних нормативно-правових актів, які діють у сфері цифровізації публічного управління та які дають змогу споживачам послуг користуватися ними, не звертаючись до чиновника напряму. Серед таких підзаконних актів визначимо укази Президента України та нормотворчу діяльність Кабінету Міністрів України.

Згідно з Указом Президента України № 558/2019 «Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг»⁸³ було встановлено засади створення комплексу цифрових державних сервісів, серед яких – державне підприємство «Дія». На сайті цього підприємства зазначено, що воно належить до сфери управління Міністерство цифрової трансформації України і створене саме на підставі вказаного Указу.

Постановою Кабінет Міністрів України від 4 грудня 2019 р. № 1137 «Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг»⁸⁴ було затверджено Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг та визначено його правовий статус як державної інформаційної системи, призначеної для надання електронних послуг, інформації та взаємодії з реєстрами. Таким чином, «Дія» формується не просто як мобільний застосунок, а як державна система, що має інтегровану інституційну, технологічну та правову структуру.

Постановою та відповідними нормативними актами встановлено, що електронні документи, сформовані засобами Порталу «Дія», мають юридичну силу аналогічну паперовим документам. Наприклад, на порталі зазначено, що «е документи з «Дія» мають таку саму юридичну силу, як і паперові» згідно з Законом України «Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг» № 1689 IX від

⁸³ Про деякі заходи щодо поліпшення доступу фізичних та юридичних осіб до електронних послуг: Указ від 29 липня 2019 року № 558/2019 / Президент України. URL <https://www.president.gov.ua/documents/5582019-28853>

⁸⁴ Питання Єдиного державного вебпорталу електронних послуг та Реєстру адміністративних послуг: Постанова від 4 грудня 2019 р. № 1137 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1137-2019-%D0%BF#Text>

15 липня 2021 р.⁸⁵ Це означає, що надання даних через мобільний застосунок чи вебпортал потенційно прирівнюється до традиційної паперової взаємодії суб'єктів адміністративних відносин, що є важливою передумовою цифрової публічної адміністрації.

Постановою № 1137 і відповідним Положенням передбачено, що Портал «Дія» може надавати адміністративні та інші публічні послуги без участі посадової особи, шляхом автоматизованої обробки звернення – через вебінтерфейс або мобільний застосунок. Цей формат передбачає, що заявник подає документи через портал, система автоматично перевіряє дані з реєстрів, приймає рішення або скеровує до наступного етапу без прямої участі чиновника, що відповідає принципам цифрової адміністрації.

Разом із перевагами автоматизації виникають питання легітимності рішень, прийнятих алгоритмічно, а також захисту персональних даних громадян. На порталі «Дія» у політиці конфіденційності зазначено, що розпорядником персональних даних є ДП «Дія», а обробка даних відбувається у хмарній інфраструктурі *DIA.Enterprise.Cloud*.

Водночас у наукових дискурсах наголошується, що недостатня прозорість алгоритмів, відсутність достатніх гарантій оскарження результатів автоматизованих систем та нерівномірний доступ до цифрових сервісів створюють правові ризики⁸⁶.

Отже, забезпечення захисту персональних даних і прав громадян у цифровому середовищі є критичною складовою легітимності цифрової публічної адміністрації.

Вже зазначалося, що європейські принципи цифрового врядування включають *once only principle* (дані подаються один раз і використовуються багатьма сервісами), *no legacy systems* (відмова від застарілих систем), *interoperability* (технічна та семантична сумісність). Положення № 1137 передбачає необхідність інтеграції державних реєстрів з Порталом «Дія» та можливість отримання послуг на підставі уже наявних даних, що відповідає принципу *once only*. Крім того, Постанова КМУ від 13 червня 2024 р. № 693 «Про внесення змін до Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг»⁸⁷

⁸⁵ Про особливості надання публічних (електронних публічних) послуг: Закон України від 15 липня 2021 року № 1689-IX / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1689-20#Text>

⁸⁶ Каліна І. І., Майстренко К. М. Сучасні теорії інформаційного забезпечення в умовах цифрової трансформації та впровадження підходу належного врядування. *Публічне урядування*. 2023. № 3 (36). С. 18–24. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3\(36\)-2](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3(36)-2)

⁸⁷ Про внесення змін до Положення про Єдиний державний вебпортал електронних послуг: Постанова від 13 червня 2024 р. № 693 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/693-2024-%D0%BF#Text>

розширює можливості обміну даними (наприклад, про медичну інформацію) через портал, що посилює інтероперабельність багатьох державних систем. Таким чином, можна зробити висновок, що національний цифровий портал перебуває на етапі приведення до європейських стандартів цифрового врядування.

Концепція цифрової трансформації України на період 2023–2030 років передбачає стратегічні напрями, що спрямовані на глибоку інтеграцію в європейський цифровий простір, насамперед через приєднання до «*Digital Single Market*» (єдиного цифрового ринку ЄС) та активний розвиток технологій державного управління (*GovTech*). Зокрема, у державній програмі «*Government Action Plan*» зазначено, що одним з ключових критеріїв до 2025 р. є «Інтеграція з ЄС через EUDI Wallet, український КЕП в ЄС» і розвиток інфраструктури 5G пілотів. Водночас стратегія «*WINWIN 2030*» («Стратегія цифрового розвитку інновацій до 2030 року») передбачає, що цифрові державні сервіси, інноваційна інфраструктура та відкриті ринки є базисом для підвищення конкурентоспроможності України та її інтеграції в європейську цифрову економіку. Таким чином, напрямом «*GovTech*» означає, що держава перестає бути лише споживачем інформаційних технологій, а стає постачальником цифрових платформ, сервісів та екосистем для громадян, бізнесу та інших державних інституцій.

У рамках Концепції закладено основні цілі, які визначають спрямованість трансформації. *Перша* – побудова людиноцентричного уряду, тобто таких публічних сервісів і процесів, які максимально адаптовані до потреб і поведінки громадян; це передбачає автоматизовані процеси, мобільні сервіси, мінімум формальностей. *Другою* є цифрова довіра – набір заходів, що забезпечують безпечну та передбачувану взаємодію у цифровому середовищі: захист персональних даних, етичні стандарти, прозорість дій держави. *Третя* – безпаперові процеси (*paper less*) – зниження або повне усунення паперових процедур надання державних і адміністративних послуг, підтримка автоматизації та цифрових каналів взаємодії. У повідомленні про затвердження стратегії зазначено, що реалізація має дозволити Україні здійснити економічний стрибок шляхом створення інноваційних продуктів, товарів і послуг⁸⁸.

Передбачається, що внаслідок реалізації Концепції до 2030 року Україна набуде таких результатів: *цифровий суверенітет* – здатність держави самостійно розвивати цифрову інфраструктуру, сервіси, платформи, забезпечувати власний захист і контроль над даними та

⁸⁸ Уряд затвердив Стратегію цифрового розвитку інновацій до 2030 року. URL: <https://business.dii.gov.ua/news/uriad-zatverdvyv-stratehiiu-tsyfrovoho-rozvytku-innovatsii-do-2030-roku>

технологіями; *європейську сумісність* – інтеграція цифрової системи України з європейськими стандартами, визнання цифрових документів, участь у цифрових ринках ЄС, сумісність з нормативною базою ЄС; *кіберстійкість* – розвиток здатності держави, інфраструктури та суспільства протистояти кіберзагрозам, забезпечення безперервності цифрових сервісів навіть в умовах криз. Зокрема, стратегія наголошує на створенні сприятливого регуляторного середовища для кіберзахисту та залучення технологій *DefenceTech*. Концепція забезпечує логіку переходу від цифрової модернізації до цифрового розвитку – коли держава, суспільство та економіка взаємодіють в цифровому середовищі, яке відповідає європейським стандартам і гарантує національні інтереси.

Попри суттєвий прогрес України у сфері цифровізації публічних послуг, зокрема розвиток платформи «Дія» та запровадження низки реформ, між нормами Європейського Союзу та чинним українським законодавством і досі існують значні розбіжності. Одним із ключових питань є інтероперабельність державних реєстрів. Україна створила національну шину даних ТРЕМБІТА, побудовану за естонською моделлю X-Road, і станом на 2024 рік вона об'єднує 220 органів влади та 111 інформаційних ресурсів, забезпечуючи мільярди транзакцій обміну даними. Водночас нормативне забезпечення цього процесу залишається неповним. Хоча Постанови Кабінету Міністрів № 357/2018 та № 606/2018 запровадили Реєстр реєстрів і визначили ТРЕМБІТА основним каналом обміну даними, фактична інтеграція часто залежить від доброї волі окремих органів влади. Окремі державні реєстри, включно із земельним, бізнесовим чи реєстром населення, зберігають незалежні інтерфейси, а обмін даними нерідко потребує індивідуальних міжвідомчих угод. Для відповідності європейським стандартам Україні необхідно завершити законодавчу уніфікацію архітектури обміну даними, у тому числі через внесення змін до постанови № 357 і ухвалення нових законів, які забезпечать автоматичну взаємодію всіх державних реєстрів.

Сфера захисту персональних даних залишається однією з найбільш проблемних. Чинний закон України про захист персональних даних ухвалено у 2011 році та він не відповідає вимогам GDPR. Європейська Комісія у звіті за 2025 рік прямо зазначає, що Україна має ухвалити законодавство, цілком сумісне з *acquis* ЄС у сфері приватності та обробки даних. Хоча у 2022 році був зареєстрований новий законопроект, його ще не ухвалено, і в національному праві досі відсутні ключові інститути GDPR: право на перенесення даних, право на стирання, прозора обробка, чітко визначені підстави законної

обробки даних тощо. Ефективне електронне урядування неможливе без належного правового режиму захисту даних, що забезпечує довіру громадян і дозволяє реалізовувати транскордонні цифрові послуги.

Ще одним важливим напрямом є запровадження принципів «одноразового надання даних» (once-only) й «цифровості за замовчуванням» (digital by default), які становлять ядро цифрової політики ЄС. Вони передбачають, що громадяни не повинні повторно подавати однакову інформацію різним органам, а державні послуги мають за замовчуванням надаватися в електронній формі. В Україні розгортання цих принципів відбувається нерівномірно, і чимало адміністративних процедур усе ще існують лише в офлайн-форматі. Європейський портал Single Digital Gateway вимагає від держав-членів не застосовувати необґрунтованих паперових процедур, тоді як Україна лише переходить до цього стандарту.

У цілому українська цифрова система є технологічно розвиненою, однак потребує подальшого законодавчого узгодження з нормами ЄС. Європейська Комісія у своїх рекомендаціях у межах процесу набуття членства чітко визначає пріоритетні напрями: інтероперабельність (єдиний реєстр реєстрів і гарантія обов'язкового обміну даними), повне впровадження eIDAS, ухвалення GDPR-сумісного закону та формування правової системи регулювання штучного інтелекту.

Розвиток ТРЕМБІТИ має супроводжуватися не лише технічною модернізацією, а й правовим закріпленням єдиних стандартів обміну та використання даних. Особливої уваги потребує формування інституційної спроможності – ефективної взаємодії державних органів, достатнього фінансування цифрових проєктів та активне використання механізмів технічної допомоги ЄС, зокрема TAIEX, Twinning та інструментів програми Digital Europe.

Інтеграція європейських норм у цифрову екосистему України – це комплексний процес, який охоплює як модернізацію законодавства, так і технічну сумісність систем, процедурне забезпечення електронних послуг та розширення прав громадян у цифровому середовищі. Опора на досвід країн-членів ЄС, зокрема Естонії з її X-Road, Польщі з порталом Gov.pl та Франції з системним адміністративним цифровим кодексом, дозволить Україні створити модель електронного врядування, повністю узгоджену зі стандартами ЄС. У перспективі це стане суттєвим чинником зближення з Єдиним цифровим ринком та виконання критеріїв членства.

ВИСНОВКИ

Систематизація нормативних прогалин між правом ЄС і законодавством України свідчить: цифровізація державних послуг в Україні перейшла в етап, коли технологічне лідерство потребує нормативного підтвердження. Створення просунутих цифрових сервісів, таких як Дія, TREMBITA чи мобільна eID, демонструє значний потенціал, однак без юридичної імплементації європейських правил ці рішення не можуть забезпечити повноцінну інтеграцію в цифровий ринок ЄС.

Проблеми з інтероперабельністю, відсутність GDPR-еквіваленту, нерозвинуте регулювання штучного інтелекту, неврегульованість «once-only» та «digital-by-default» принципів вказують на необхідність глибокої правової модернізації. Наявні технологічні здобутки «випереджають» національне законодавство, і саме це створює найбільший ризик: сучасні цифрові сервіси функціонують у нормативному середовищі, яке частково не відповідає європейським вимогам щодо прав людини, прозорості, безпеки та підзвітності.

Успішна гармонізація вимагатиме комплексного підходу: прийняття законів, адаптації стандартизованих технічних рішень ЄС, створення нових інституцій, а також підвищення спроможності органів влади працювати з цифровими реєстрами, алгоритмами й даними. Кінцева мета – формування цифрової публічної адміністрації, здатної забезпечувати права громадян, прозорість та ефективність на рівні, сумісному з європейським цифровим простором.

Для України це не просто виконання вимог ЄС, а стратегічне перетворення державного управління, яке здатне створити сучасну, відкриту й безпечну цифрову державу, інтегровану в європейську правову і технологічну екосистему.

АНОТАЦІЯ

У цьому розділі проаналізовано теоретичні та правові засади становлення цифрової публічної адміністрації в Україні й окреслено напрями її зближення з правовою системою Європейського Союзу. Розкрито зміст і еволюцію підходів до електронного урядування, електронного врядування та цифрового управління, визначено їх роль у сучасній моделі публічної влади. Досліджено структурні елементи цифрової публічної адміністрації та принципи її функціонування, серед яких верховенство права, публічність, підзвітність, людиноорієнтованість та узгодженість інформаційних систем. Висвітлено нормативні орієнтири Європейського Союзу, що формують підґрунтя цифрового управління, зокрема акти щодо електронної ідентифікації, захисту

даних, державної інформаційної політики та єдиного цифрового простору. На основі досвіду окремих держав-членів (Польща, Естонія, Франція) проаналізовано ефективні моделі побудови цифрової адміністрації та їх значення для удосконалення української практики. Окрему увагу приділено викликам, пов'язаним із забезпеченням правової визначеності автоматизованих рішень, кібербезпеки, належної підготовки кадрів та функціонування цифрових сервісів у складних умовах. У результаті сформульовано висновок про потребу системної гармонізації законодавства України з європейськими стандартами цифрового управління та створення цілісної, стійкої й впорядкованої моделі цифрової публічної адміністрації.

Література

1. Берназюк О.О. Електронне урядування як особлива форма публічного управління: поняття та проблеми запровадження. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія «Право». 2019. Вип. 55. Том 2. С. 32–35.
2. Волох О. Генезис електронного урядування в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. № 2. С. 121–125.
3. Герман, Д. Особливості нормативно-правового забезпечення державної політики цифрового розвитку України. *Аспекти публічного управління*. 2025. 13(1). С. 82–92. <https://doi.org/10.15421/152510>
4. Дубов Д. В., Дубова С. В. Основи електронного урядування: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 176 с.
5. Електронне урядування: опорний конспект лекцій / [С. В. Дзюба, І. Б. Жилияєв, С. К. Полумієнко, І. А. Рубан, А. І. Семенченко]; за ред. А. І. Семенченка. Київ: ОБСЄ, 2012. 266 с.
6. Євтушенко О. Диджиталізація державного управління, її особливості та перспективи в Україні. *Public Administration and Regional Development*. 2023. № 22. С. 964–983. <https://doi.org/10.34132/pard2023.22.03>
7. Інструменти забезпечення ефективності, результативності та якості діяльності органів державної влади / [М. Канавець (кер. авт. колективу), Ю. Лихач, А. Кукуля, О. Бутенко, Ю. Єрченко; за заг. ред. В. Купрія]. Київ: Центр адаптації державної служби до стандартів ЄС, 2019. 178 с.
8. Каліна І. І., Майстренко К. М. Сучасні теорії інформаційного забезпечення в умовах цифрової трансформації та впровадження підходу належного урядування. *Публічне урядування*. 2023. № 3 (36). С. 18–24. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3\(36\)-2](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2023-3(36)-2)
9. Карпенко О. В. Механізми формування та реалізації сервісо-орієнтованої державної політики в умовах цифровізації. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2(82). С. 20–27.

10. Клімушин П. С. Стратегії та механізми електронного урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2016. 524 с.

11. Клімушин П. С., Серенок А. О. Електронне урядування в інформаційному суспільстві: монографія. Харків: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. 312 с.

12. Куйбіда В. С., Карпенко О. В., Наместнік В. В. Цифрове урядування в Україні: базові дефініції понятійно-категоріального апарату. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*. Серія: Державне управління. 2018. № 1. С. 5–10.

13. Куспляк І. Основні теоретичні підходи до поняття «електронне урядування»: порівняльний аналіз. *Актуальні проблеми політики*. 2010. Вип. 40. С. 391–400.

14. Лебедева Ю. Стан розвитку електронного урядування в Україні. *Молодий вчений*, № 11 (75), 2019. С. 335–339. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-74>

15. Макарова І., Пігарев Ю., Сметанкіна Л. Цифровізація публічного управління на регіональному та міському рівнях. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. Т. 2, № 83. С. 86–91.

16. Маматова Т. В., Кравцов О. В. Забезпечення якості публічних послуг в умовах цифрової трансформації. *Development vectors in public management and administration: collective monograph*. Riga, Latvia: Baltija Publishing, 2021. С. 208–228. <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-082-7-10>

17. Маматова Т., Борисенко Ю. Цифрове урядування: сучасні світові тренди та особливості розвитку в Україні. *Публічне управління та місцеве самоврядування*. 2024. № 2. С. 46–53. <https://doi.org/10.32782/2414-4436/2024-2-6>

18. Мацокін А. Електронне урядування: механізм застосування у діяльності ОМС. *Місьцеве самоврядування*. 2017. № 11. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/ms/2017/november/issue-11/article-32046.html>

19. Мохова Ю. Л. Особливості державного управління в країнах ЄС в умовах сталого розвитку. *Публічне управління для сталого розвитку* : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. Маріуполь, 2021. С. 50–52

20. Осмак А., Карпенко Ю., Качмарський С. Інтероперабельність критеріїв оцінювання сервісів виявлення дезінформації в умовах цифровізації публічного управління. *Аспекти публічного управління*. 2024. 12(1). С. 6–13. <https://doi.org/10.15421/152401>

21. Перегуда Н. І. Адміністративно-правовий механізм інформаційної взаємодії органів публічного управління з органами місцевого самоврядування та громадськістю на прикладі «електронного урядування» : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07, Кропивницький, 2025. С. 35.

22. Перегуда Н. І. Становлення та впровадження категорії «електронне урядування» в публічне управління. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 314–319.

23. Погребняк І. Є. Електронне урядування: поняття та принципи функціонування. Київ: Інститут правового забезпечення інноваційного розвитку НАПН України, 2019. 24 с.

24. Погребняк І. Є. Електронний уряд (e-government) і електронне урядування (e-governance): поняття та принципи функціонування. *Право та інновації*. 2014. № 3(7). С. 26–35

25. Разметаєва Ю. С. Електронне урядування як складник демократії в інформаційному суспільстві. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. 2020. Том 31 (70) № 1. С. 37–41

26. Рошук М. Розвиток електронного урядування в Україні: правовий аспект забезпечення безпеки інформації. *Безпека інформації*. 2018. Т. 24, № 1. С. 17–22.

27. Сапрікін В. Оцифровування, цифровізація та цифрова трансформація публічного управління в Україні. *Вісник КНУ ім. Т. Шевченка*. Серія: Державне управління. 2024. Т. 19(1). С. 116–121. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2024/19-19/22>

28. Скляр І. В. Механізми публічного управління в контексті цифровізації: теоретичний аспект. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. 2023. Вип. 6. С. 265–271. <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.6.45>

29. Слободянін М. В. Зарубіжний досвід цифрової трансформації публічного управління. *Проблеми сучасних трансформацій*. Серія: право, публічне управління та адміністрування. 2025. № 16. <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-16-02-22>

30. Сорокіна Н., Філатов В. Цифровізація публічного управління в Україні: теоретичний аспект. *Аспекти публічного управління*. 2025. Т. 13, № 1. С. 77–81.

31. Сурай А. Цифровізація публічного управління в Україні: організаційний аспект. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2024. № 7. С. 116–124. <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2024-7-116-124>

32. Фурашев В. М. Складові електронного урядування. *Правова інформатика*. 2012. № 4 (36). С. 43–49.

33. Чуба Н. В. Електронне урядування та адаптація державної служби України до стандартів ЄС. *Публічне урядування*. 2022. № 2 (30). С. 101–109. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2\(30\)-13](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2022-2(30)-13)

34. Чуба Н.В. Розбудова електронного урядування: загрози та виклики. *Публічне урядування*. 2024. № 2 (39). С. 78–84. [https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2\(39\)-9](https://doi.org/10.32689/2617-2224-2024-2(39)-9)

35. Чукут С. Тенденції та проблеми впровадження електронного урядування в Україні. *Сучасні проблеми управління: виклики*

інформаційної епохи: матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих вчених. Київ: НТУУ «КПІ», 2013. С. 42–44

36. Юсіфбейлі Р. Електронне урядування в публічному управлінні та адмініструванні сучасної України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2020. Вип. 20. С. 99–102

37. Accès aux services publics : les limites de la dématérialisation / La Rédaction. 22 вересня 2025. URL: <https://www.vie-publique.fr/en-bref/300177-acces-aux-services-publics-les-limites-de-la-dematerialisation>

38. Błażewski M. The Authentication of Information in e-Government in Administrative Law in Poland. Wrocław: University of Wrocław, Faculty of Law, Administration & Economics, 2017. URL: <https://sciendo.com/2/v2/download/article/10.1515/wrlae-2018-0017.pdf>

39. Homburg V. Understanding E-Government: Information Systems in Public Administration. London : Routledge, 2008. p. 87 <https://doi.org/10.4324/9780203885642>

40. ID Tech Wire. France to Introduce Digital Identity Cards via Mobile App in 2025. 11 avril 2025. URL: <https://idtechwire.com/france-to-introduce-digital-identity-cards-via-mobile-app-in-2025/>

41. Przepióra P. Digital State: How Poland Became a European Leader in Digitalisation. 9 October 2025. URL: <https://warsawinstitute.org/digital-state-how-poland-became-a-european-leader-in-digitalisation/>

42. Restuccia M. French national authentication service FranceConnect+ is available only to French nationals/ Mario Restuccia. 22 липня 2023. URL: <https://restuccia.frama.io/mario.restuccia.re/activist-files/rights/rights-2023-fr-01.html>

Information about the authors:

Veselovsky Bohdan Andriiovych,

Philosophy Doctor (International Law),

Associate Professor of the Department of Comparative and European Law of the Educational and Scientific Institute of International Relations

Taras Shevchenko Kyiv National University
60, Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-2891-2741>

Goncharuk Olga Volodymyrivna,

Philosophy Doctor (International Law), Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Comparative and European Law of the Educational and Scientific Institute of International Relations

Taras Shevchenko Kyiv National University
60, Volodymyrska Str., Kyiv, 01033, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-3264-7047>